

Stuurinformatie voor cultuur

pon

kennis in uitvoering

Stuurinformatie voor cultuur

Stuurinformatie voor cultuur

mevrouw drs. M. van Bommel
drs. E. Edelmann

PON, kennis in uitvoering

november 2009

Het PON heeft dit onderzoek verricht in opdracht van de Provincie Noord-Brabant:

Provincie Noord-Brabant

ISBN 978-90-5049-481-6

© 2009 PON, kennis in uitvoering

Het auteursrecht van deze publicatie berust bij het PON. Gehele of gedeeltelijke overname van teksten is toegestaan, mits daarbij de bron wordt vermeld.

Vermenigvuldiging en publicatie in een andere vorm dan dit rapport is slechts toegestaan na schriftelijke toestemming van het PON.

Deze publicatie is te bestellen onder vermelding van PON-publicatie 09-30

PON

Postbus 90123

5000 LA Tilburg

Telefoon: (013) 535 15 35

Fax: (013) 535 81 69

E-mail: info@hetpon.nl

Internet: www.hetpon.nl

Inhoud

Samenvatting	5
1 Inleiding	10
1.1 Aanleiding	10
1.2 Wat zijn kengetallen?	10
1.3 Opzet ontwikkeltraject	10
1.4 De inbreng van experts	11
1.5 Conceptualisering kengetallen en bronnenonderzoek	11
1.6 Leeswijzer	11
2 De expertsessies	12
2.1 Inleiding	12
2.2 Vergroten van het Publieksbereik	12
2.2.1 Meer publiek	13
2.2.2 Meer divers publiek	13
2.2.3 Marketing en communicatie	13
2.3 Verbeteren van het Aanbod	13
2.3.1 Beter aanbod	14
2.3.2 Meer actieve participatie	14
2.4 Versterken van de Brabantse Identiteit	14
2.4.1 Betere staat onderhoud erfgoed:	14
2.4.2 Meer ruimtelijke kwaliteit	15
2.4.3 Verbinden verleden en actualiteit	15
2.5 Tot slot	16
3 Beschikbare informatie en databronnen	17
3.1 Inleiding	17
3.2 Gegevensbronnen en informatie bij de steunfuncties	17
3.2.1 Uit in Brabant	17
3.2.2 Erfgoed Brabant	18
3.2.3 Brabants Kenniscentrum Kunst en Cultuur	18
3.2.4 Kunstbalie	18
3.3 Analyse archiefbestand Uit in Brabant	19
3.4 De adressenbestanden van de 4 steunfuncties	19
4 Vergroten van het publieksbereik	20
4.1 Meer publiek	20
4.1.1 Receptieve cultuurdeelname	20
4.1.2 Actieve cultuurdeelname	21
4.1.3 Waardering aanbod	23
4.1.4 Innovatieve kracht van de culturele infrastructuur	23
4.2 Meer divers publiek	24
4.2.1 Diversiteit receptieve cultuurdeelname	24
4.2.2 Diversiteit actieve cultuurdeelname	25
4.2.3 Multidisciplinair	26
4.2.4 Marketing en communicatie	26

5	Verbeteren van het culturele aanbod	28
5.1	Beter aanbod	28
5.1.1	Spreiding aanbod	28
5.1.2	Diversiteit van het aanbod	29
5.1.3	Professionele bedrijfsvoering culturele instellingen	30
5.1.4	Professionele werknemers bij amateurkunstverenigingen	30
5.2	Meer actieve participatie	31
5.2.1	Aanbod amateurkunsten:	31
5.2.2	Bereik cultuureducatie: regulier onderwijs	32
5.2.3	Bereik cultuureducatie: buitenschools	33
5.2.4	Diversiteit van aanbod cultuureducatie	34
6	Versterken van de Brabantse Identiteit	35
6.1	Betere staat onderhoud erfgoed	35
6.1.1	Staat van onderhoud	35
6.1.2	Digitalisering cultureel erfgoed	36
6.1.3	Heemkunde	36
6.2	Meer ruimtelijke kwaliteit	37
6.2.1	Attenderingen cultureel erfgoed en kunst in de openbare ruimte	37
6.2.2	Bouwen met erfgoed en kunst	38
6.3	Verbinden verleden en actualiteit	38
6.3.1	Verhouding erfgoededucatie en kunsteducatie	38
6.3.2	Aanbod en gebruik gedigitaliseerd erfgoed via internet	39
6.3.3	Brabants gevoel	39
7	Kengetallen: overzicht	40
7.1	Kengetallen: overzicht publieksbereik	41
7.2	Kengetallen: overzicht aanbod	42
7.3	Kengetallen: overzicht identiteit	43
7.4	Tenslotte	44

Samenvatting

Inleiding

Het bevorderen van het culturele klimaat in Brabant is een belangrijke doelstelling van de provincie. In de kadernota Cultuur 2008-2012 benoemt zij haar missie: het bereiken van een cultureel klimaat waarin mensen actief en passief van cultuur genieten en dat ruimte biedt aan talent en vernieuwing.

De Directie Sociale en Culturele Ontwikkelingen (SCO) van de Provincie Noord-Brabant wil meer en beter grip krijgen op de effecten en prestaties van het provinciale beleid. Daarom heeft zij het PON gevraagd te komen tot een beperkte set van indicatoren die in een oogopslag laat zien hoe het culturele veld en de ontwikkelingen daarbinnen ervoor staan. Dergelijke kengetallen dienen niet alleen ter toetsing, maar vooral ter sturing van het beleid. Stuurinformatie waarmee de provincie tussentijds kan toetsen of ze op de goede weg zit en zo nodig haar beleid bij kan stellen.

De provincie benoemt in de kadernota Cultuur drie speerpunten: versterken van het publieksbereik, versterken van het aanbod én versterken van de Brabantse identiteit. Hieronder liggen een zevental doelstellingen die we als leidraad nemen voor de ontwikkeling van de kengetallen.

Het proces

Om ervoor te zorgen dat er kengetallen worden geconstrueerd op basis van zaken die ook daadwerkelijk door het provinciaal beleid kunnen worden beïnvloedt, is gekozen om de steunfunctie-instellingen te betrekken bij de invulling van de kengetallen. Er zijn drie sessies georganiseerd met mensen van de steunfuncties, het academische veld en de provincie zelf. De drie thema's hebben als uitgangspunt gefungeerd voor de invulling van deze sessies. In het programma voor de sessies is gekozen om de provinciale doelstellingen samen met de experts te concretiseren door te focussen op activiteiten uit verleden en heden. Er zijn gelijktijdig gesprekken gevoerd met de steunfunctie-instellingen over de databronnen die zij mogelijk in huis hebben ter vulling van de kengetallen én om de kengetallen in de toekomst verder vorm te geven.

Naar aanleiding van de verkregen informatie zijn indicatoren gedefinieerd en is gestart met het ontwikkelen en vullen van de kengetallen. Bij de keuze van kengetallen is gekeken naar de robuustheid van een kengetal en de variatie van een getal. We zijn daarbij uitgegaan van het feit dat er geen beperkingen zouden zijn en dat niets onmogelijk is. Stuurinformatie zou dermate breed moeten zijn dat ze het volledige culturele veld dekt.

Kengetallen: Versterken van het publieksbereik

In de Kadernota Cultuur staan de doelstellingen met betrekking tot het versterken van het publieksbereik als volgt omschreven: *Meer 'genieters': zoveel mogelijk inwoners van Noord-Brabant laten genieten en profiteren van cultuur en een meer divers publiek: een zo breed mogelijk publiek bereiken.* Volgend schema laat zien voor welke kengetallen gekozen is.

Tabel 1.1 Kengetallen versterken publieksbereik

Doel	Kengetal	Indicator
Meer publiek	Receptieve cultuur-deelname	Aantal Brabanders dat bovengemiddeld receptief aan culturele activiteiten deelneemt
	Actieve cultuur-deelname	Aantal Brabanders dat zich bovengemiddeld actief bezig houdt met amateur-kunst
	Waardering aanbod	Mate van waardering cultureel aanbod door de Brabander
	Innovatieve kracht	Innovatieve kracht van de culturele sector
Meer divers publiek	Diversiteit receptieve cultuurdeelname	Over- of ondervetegenwoordiging van groepen in de Brabantse bevolking bij <i>receptieve</i> cultuurdeelname
	Diversiteit actieve cultuurdeelname	Over- of ondervetegenwoordiging van groepen in de Brabantse bevolking bij <i>actieve</i> cultuurdeelname
	Multidisciplinair	Mate van multidisciplinair festivalbezoek: meer divers publiek door meerdere disciplines bij elkaar te brengen
	Marketing en communicatie	Mate van kwaliteit, bereik en effect van marketing en communicatie-inspanningen door Brabantse steunfunctie-instellingen

De doelstelling 'het bereiken van meer publiek' wordt gemeten aan de hand van vier kengetallen. Twee kengetallen gaan over de mate waarin Brabanders actief, dan wel passief cultuur consumeren. Deze kengetallen geven een goed beeld van de stand van zaken. Daarnaast wordt gemeten in hoeverre de Brabanders het culturele aanbod waarderen. Ook de mate van innovatie is van belang voor het bereiken van meer publiek. Om op lange termijn veel publiek te kunnen blijven bereiken is het van belang creatief te zijn en in te spelen op de vraag. Een innovatief cultureel klimaat is hierbij onmisbaar.

Met de doelstelling 'meer divers publiek' wil de provincie een zo breed mogelijk publiek bereiken. Hierbij is het zaak dat er geen over- of ondervetegenwoordiging is van bepaalde groepen (bijvoorbeeld naar leeftijd, etniciteit, sekse of inkomen) in deelname aan de Brabantse cultuur. Twee kengetallen meten deze onder- of overvetegenwoordiging, enerzijds bij receptieve cultuurdeelname, anderzijds bij actieve cultuurdeelname. Daarnaast stellen we een kengetal voor dat de mate van festivalbezoek meet. Hierbij gaan we ervan uit dat bij een multidisciplinaire activiteit (zoals bij uitstek een festival) verschillende doelgroepen met verschillende soorten culturele activiteiten in contact worden gebracht. Tenslotte kijken we naar de kwaliteit en het effect van marketing en communicatie-inspanningen dat het verleiden van een meer divers publiek voor culturele activiteiten tot een primair doel heeft.

Kengetallen: Versterken van het aanbod

Om het culturele aanbod in Brabant te versterken, heeft de provincie zich twee doelen gesteld; *een beter aanbod: versterken van dynamiek in het Brabantse cultureel leven door in te zetten op de ontwikkeling van talent en kwaliteit en meer actieve participatie: zoveel mogelijk inwoners van Noord-Brabant de kans geven zelf cultuur te maken*. Het volgend schema laat zien voor welke kengetallen gekozen is om te meten of én in welke mate deze doelstellingen bereikt worden.

Tabel 1.2 Kengetallen versterken aanbod

Doel	Kengetal	Indicator
Beter aanbod	Spreiding aanbod	Aantal culturele activiteiten in een bepaalde periode relateren aan inwoneraantal
	Diversiteit aanbod	Mate van diversiteit van het culturele aanbod in Brabant
	Professionele werknemers	Aantal professionals werkzaam binnen de amateurkunsten
	Professionele bedrijfsvoering	Aantal instellingen in Brabant die aan criterium 'professionele instelling' voldoen
Meer actieve participatie	Aanbod vanuit amateurkunsten	Aantal voorstellingen dat vanuit amateurkunsten in een jaar wordt gegeven
	Bereik cultuureducatie: regulier onderwijs	Aantal Brabanders dat jaarlijks in contact komt met enige vorm van cultuureducatie via het primaire of voortgezet onderwijs
	Bereik cultuureducatie: buitenschools	Aantal Brabanders dat jaarlijks in contact komt met enige vorm van cultuureducatie buiten het reguliere onderwijs
	Aanbod cultuureducatie	Aantal verschillende soorten cultuureducatie dat in Brabant wordt aangeboden

Bij het bereiken van een beter aanbod stellen we twee kengetallen voor 'professionele werknemers' en 'professionele bedrijfsvoering' voor, omdat het nodig is dat instellingen inzetten op kwaliteit; met andere woorden professioneel hun beleid voeren en vakmanschap inzetten waar dat nodig is.

Daarnaast kijken we naar de spreiding en de diversiteit van het reeds bestaande aanbod in Brabant. Een goed aanbod zou toegankelijk moeten zijn voor een grote én diverse groep mensen, en zou voor een ieder (op een goede reisafstand) in Brabant beschikbaar moeten zijn.

De provincie zet zich in voor meer actieve participatie en wil daarbij zoveel mogelijk inwoners van Noord-Brabant de kans geven zelf cultuur te maken. Om sturing te geven aan dit beleid stellen we voor een viertal aspecten te meten; het aantal voorstellingen dat vanuit de amateurkunsten wordt gegeven, het aanbod en het bereik van cultuureducatie binnen én buiten het reguliere onderwijs. Bij de provinciale doelstelling 'meer publiek' is een kengetal geopperd dat aangeeft hoeveel Brabanders zelf culturele activiteiten beoefenen (aantal amateurkunstenaars).

Bij het kengetal ‘aanbod vanuit amateurkunsten’ gaat het er vooral om hoeveel verschillende soorten voorstellingen en optredens er vanuit de amateurkunsten-sector aan het totale aanbod worden toegevoegd. Er zijn drie kengetallen over cultuureducatie, het aanbod én het bereik van cultuureducatie via het reguliere onderwijs en buiten het reguliere onderwijs. We gaan er hierbij van uit dat vroege cultuureducatie een positief effect heeft op de cultuurparticipatie op latere momenten in het leven.

Kengetallen: Versterken van de Brabantse identiteit

De provincie stelt zich in het kader van het versterken van de Brabantse identiteit de volgende drie doelstellingen:

- *Een betere staat van onderhoud erfgoed: duurzame instandhouding van de Brabantse schatten uit het verleden.*
- *Meer ruimtelijke kwaliteit: het Brabantse erfgoed en beeldende kunst inzetten voor het vormgeven van de leefomgeving van vandaag en de toekomst.*
- *Het verleden meer verbinden met de actualiteit: Brabanders laten zien dat ze meer met hun verleden hebben dan ze denken.*

In het volgende schema splitsen we deze doelstellingen uit en opperen per doelstelling een aantal kengetallen.

Tabel 1.3 Kengetallen versterken Brabantse identiteit

Doel	Kengetal	Indicator
Betere staat onderhoud erfgoed	Staat van onderhoud	Staat van onderhoud (meer specifiek mate van achterstallig onderhoud erfgoed)
	Digitalisering cultureel erfgoed	Mate van digitalisering van het culturele erfgoed
	Heemkunde	Gemiddeld aantal activiteiten per vereniging op jaarbasis leden op het gebied van immaterieel erfgoed
Meer ruimtelijke kwaliteit	Attendering cultureel erfgoed en kunst	Mate van attendering van Brabanders (en niet-Brabanders) op Brabantse monumenten en kunst in de openbare ruimte
	Bouwen met erfgoed en kunst	Mate van integratie van erfgoed en kunst in nieuwe bouwprojecten. Aantal bouwprojecten (% van totaal aantal bouwprojecten) waarbij expliciet rekening gehouden wordt met bestaand erfgoed en kunst in de openbare ruimte
Verbinden verleden en actualiteit	Verhouding erfgoededucatie en kunsteducatie	Verhouding bereik erfgoededucatie en bereik kunsteducatie als waarde of erfgoed voldoende gepromoot wordt
	Gebruik van gedigitaliseerd erfgoed	Gebruik en waardering van gedigitaliseerd erfgoed door de Brabander
	Brabants gevoel	Hoe Brabants voelen Brabanders zich?

De identiteit van Brabant gaat voor een groot gedeelte gepaard met cultureel erfgoed. Om een identiteit te versterken is het van belang het erfgoed dat er is ook goed te onderhouden. Dat brengt ons bij de eerste provinciale doelstelling; een goede staat van het cultureel erfgoed. Een belangrijk kengetal is de staat van onderhoud van het Brabantse erfgoed. Door in kaart te brengen waar en in hoe-

verre er achterstallig onderhoud van erfgoed is (zowel bij museale collecties als bij monumenten), kan bekeken worden waarop actie ondernomen dient te worden. Het is eveneens van belang om zoveel mogelijk cultureel erfgoed digitaal te registreren.

Naast het materiële erfgoed kennen we ook immaterieel erfgoed zoals bijvoorbeeld streekgebonden geschiedenis en dialecten. Immaterieel erfgoed is even zozeer van belang voor het versterken van de Brabantse identiteit. We bekijken daarom ook de stand van zaken omtrent heemkunde; het gemiddeld aantal activiteiten van verenigingen die actief zijn op het gebied van immaterieel erfgoed.

De identiteit van Brabant gaat eveneens gepaard met het inzetten van Brabantse erfgoed en beeldende kunst voor het vormgeven van de leefomgeving (ruimtelijke kwaliteit). Hieruit leiden we een tweetal kengetallen af; mate waarin erfgoed en kunst wordt geïntegreerd in nieuwe bouwprojecten én de aandacht op het bestaande erfgoed en kunst in de openbare ruimte. We gaan er bij deze laatste vanuit dat niet al het Brabantse cultureel erfgoed en kunst als dusdanig door de Brabander herkend wordt. Men zou hier meer bewust gemaakt op kunnen worden door meer gebruik te maken van attenties.

De provincie wil het verleden en de actualiteit meer verbinden om de Brabantse identiteit te versterken. We meten de verhouding erfgoededucatie en kunst-educatie, zodat we kunnen zien of erfgoed voldoende in beeld is bij de Brabander. Het is eveneens nodig om met cultureel erfgoed aan te sluiten bij de actualiteit en het erfgoed dus via het web toegankelijk te maken. Op een dergelijke manier kunnen we 'met één druk op de knop' zien wat er allemaal in Brabant is. We bekijken bij dit kengetal in hoeverre er gebruik wordt gemaakt van het gedigitaliseerde cultureel erfgoed. Tenslotte wordt het Brabantse identiteitsgevoel sterker naarmate meer Brabanders zich verbonden voelen met het Brabantse heden én verleden. We opteren hier dan ook voor een kengetal dat meet in hoeverre de Brabander zich 'Brabants' voelt.

Tenslotte

In deze rapportage bespreken we per provinciale doelstelling welke kengetallen gekozen zijn. We beschrijven waarom we bepaalde keuzes hebben gemaakt en leveren waar mogelijk de cijfers voor deze kengetallen. Ook bespreken we per kengetal in hoeverre deze ingevuld moet worden en dragen we verbeterpunten aan.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

De Directie Sociale en Culturele Ontwikkelingen (SCO) van de Provincie Noord-Brabant wil meer en beter grip krijgen op de effecten en prestaties van provinciaal beleid. Voor het culturele beleidsveld heeft zij het PON gevraagd te komen tot een beperkte set van indicatoren die in een oogopslag laat zien hoe het culturele veld en de ontwikkelingen daarbinnen ervoor staan.

Een van de aanleidingen voor dit verzoek was het verschijnen van het rapport *Van harmonieorkest tot danceparty: Cultuurparticipatie in Noord-Brabant* (maart 2008). Dit rapport biedt gedetailleerde informatie over de cultuurparticipatie van Brabanders. Bruikbaar voor de verdere ontwikkeling van provinciaal cultuurbeleid, maar het geeft geen duidelijk beeld in welke mate de doelstellingen van het provinciale beleid zijn gerealiseerd. Voor de ontwikkeling van kengetallen is het zaak om zowel de output van het beleid als de maatschappelijke trends en ontwikkelingen op een correcte manier in beeld te krijgen. Hiervoor kunnen kengetallen een goede dienst bewijzen.

1.2 Wat zijn kengetallen?

Kengetallen zijn absolute getallen of verhoudingsgetallen die de toestand van of de ontwikkeling op een bepaald beleidsterrein weergeven. Kengetallen kunnen zowel samengestelde variabelen zijn als ook sterke eenvoudige indicatoren die en grote samenhang vertonen met de verschijnselen waarop beleid wordt gevoerd. Hierbij zijn drie zaken van belang:

- 1 Robuustheid - Het moeten geldige indicatoren zijn die niet makkelijk door tijdsinvloeden hun bestaansrecht verliezen.
- 2 Variatie - De te ontwikkelen kengetallen moeten voldoende variaties vertonen zodat ze zowel verschillen tussen doelgroepen als verschillen door de tijd heen laten zien. Zonder voldoende variaties zijn ze niet geschikt als kengetal voor het geven aan sturing voor provinciaal beleid.
- 3 Beïnvloedbaarheid - De te benoemen kengetallen moeten (in ieder geval indirect) door (provinciaal) beleid te beïnvloeden zijn.

1.3 Opzet ontwikkeltraject

Hoewel bovenstaande definitie van kengetallen suggereert dat het construeren van kengetallen een puur technische aangelegenheid is, is niets minder waar. Voor de ontwikkeling van culturele kengetallen die bruikbaar zijn om sturing te geven aan het provinciale (en mogelijk in de toekomst ook gemeentelijke) cultuurbeleid is daarom gekozen voor de inbreng en informatie van experts, met kennis van zowel het provinciale beleid als de inhoudelijke expertise over het culturele veld.

Daarnaast is door het PON een bronnenonderzoek uitgevoerd bij onder andere de Brabantse culturele steunfuncties en zijn in samenspraak met provincie de eerste (aanzetten tot) kengetallen geconceptualiseerd. In deze rapportage worden de bevindingen uit de eerste fase om te komen tot culturele kengetallen beschreven.

1.4 De inbreng van experts

Om beter zicht te krijgen wat er zoal speelt op het raakvlak tussen cultuur en provinciaal beleid zijn er drie sessies georganiseerd met mensen vanuit de steunfuncties, het academische veld en vanuit de provincie zelf. De drie thema's met haar onderliggende doelen uit de Nota Cultuur 2008-2012 hebben als uitgangspunt gefungeerd voor de invulling van deze sessies en de ontwikkeling van kengetallen. In het programma voor de sessies hebben we gekozen om de provinciale doelstellingen samen met de experts te concretiseren door te focussen op activiteiten uit verleden en heden. Daarnaast is gekeken naar welke activiteiten nog niet zijn ondernomen maar wel wenselijk zijn voor de toekomst. Aan iedere sessie namen ongeveer 10 experts deel.

1.5 Conceptualisering kengetallen en bronnenonderzoek

In de sessies hebben we vooral informatie gekregen over de zaken waarvan men denkt dat ze door het provinciale cultuurbeleid kunnen zijn (of worden) beïnvloed. De verkregen informatie is aanleiding geweest tot het definiëren van de indicatoren en het ontwikkelen van de kengetallen. In augustus 2009 is een werkdocument verschenen met voorlopige kengetallen en deelvijfers die de provincie heeft gebruikt voor de onderbouwing van de begroting 2010. Dit werkdocument vormt de basis voor deze rapportage. Maar naast de deels uitgewerkte kengetallen hebben we in de maanden augustus en september individuele gesprekken gevoerd met de steunfuncties. Belangrijkste doel van deze gesprekken was een duidelijker beeld te krijgen wat voor informatie binnen de steunfuncties voor handen is om de kengetallen verder vorm te geven. De belangrijkste bevindingen van deze gesprekken staan weergegeven in hoofdstuk 3.

1.6 Leeswijzer

Voor u ligt de rapportage die ingaat op de kengetallen ten behoeve van de sturing van het provinciale beleid. Na deze inleiding beschrijven we in hoofdstuk 2 kort de uitkomsten van de drie expertsessies. In hoofdstuk 3 presenteren we een aantal mogelijk bruikbare bronnen die via de steunfuncties beschikbaar zijn of beschikbaar gesteld kunnen worden. Voor enkele bronnen worden gesignaleerde problemen geschetst die eerst opgelost dienen te worden alvorens deze bronnen gebruikt kunnen worden ter vulling van de kengetallen.

In de hoofdstukken 4 tot en met 6 bespreken we de kengetallen. Ieder hoofdstuk gaat over één provinciale doelstelling, waarvoor we de kengetallen stuk voor stuk beschrijven. In deze beschrijving vertellen we waarom we voor dit kengetal gekozen hebben en leveren we de cijfers voor het kengetal. In het laatste hoofdstuk 7 geven we de stand van zaken omtrent alle kengetallen. We laten zien welke volledig zijn en aan welke kengetallen nog gewerkt moet worden. Tot slot doen we enkele voorstellen die bijdragen aan vulling en verbetering van de kengetallen.

2 De expertsessies

2.1 Inleiding

Voor de ontwikkeling van culturele kengetallen zijn een drietal groepsgesprekken georganiseerd met experts binnen de provincie, provinciale steunfuncties en externe instellingen.

De uiteindelijke kengetallen moeten door het provinciaal beleid beïnvloedbaar zijn, logischerwijs is dus gekozen om de drie hoofdthema's van het provinciale beleid als uitgangspunt te laten fungeren voor deze groepsgesprekken. Het eerste provinciale thema richt zich op het versterken van het publieksbereik, het tweede zet in op het versterken van het aanbod en tenslotte richt de provincie zich op het versterken van de Brabantse identiteit.

Voor de uitvoering van de groepsgesprekken is gebruik gemaakt van een 'elektronische vergaderruimte' of 'versnellingskamer'.¹ Hiermee is mondeling en via een computernetwerk met elkaar gebrainstormd. Daarna is door de experts bekeken welke zaken prioriteit zouden moeten krijgen (anoniem). Zowel de uitkomsten van de brainstorm als ook de prioritering zijn vervolgens in een groepsgesprek met de deelnemers besproken. Via de expertsessies is geïnventariseerd wat er in de afgelopen tijd door de instellingen is gedaan om de provinciale doelstellingen te verwezenlijken en wat hiervoor in de toekomst wenselijk zou zijn. Daarnaast is veel gesproken over de provinciale beleidsoptiek. Via deze sessies is een goed beeld verkregen van welke zaken in meer of mindere mate van belang zijn voor de realisering van de provinciale doelstellingen. We schetsen hierna de resultaten van de sessies per thema.

2.2 Vergroten van het Publieksbereik

Het eerste provinciale thema richt zich op het versterken van het publieksbereik. Hiertoe heeft de provincie zich de volgende doelen gesteld; *Meer 'genieters': zoveel mogelijk inwoners van Noord-Brabant laten genieten en profiteren van cultuur* en een *meer divers publiek: een zo breed mogelijk publiek bereiken*. Deze expertsessie leert ons dat het niet alleen gaat om het realiseren van *meer publiek* bij de verschillende culturele activiteiten die in Brabant worden aangeboden, maar vooral ook voor het verkrijgen van een *meer divers publiek*. Daarnaast werd in deze expertsessie duidelijk dat marketing en communicatie naar de Brabantse burgers hierbij onmisbare instrumenten zijn.

¹ In een elektronische vergaderruimte krijgen alle deelnemers de beschikking over een computer die is aangesloten op een netwerk. Dit maakt het mogelijk om onafhankelijk van elkaar ideeën te genereren en anoniem te reageren op deze ideeën. Argumenten voor en tegen kunnen worden toegevoegd zonder dat de beste spreker alleen aan het woord is. Dit betekent dat argumenten op een eerlijkere manier gewogen kunnen worden (de grootste 'stemmingsmaker' of 'baas' in een groep krijgt op deze manier minder de gelegenheid om een stempel te drukken).

2.2.1 Meer publiek

- 1 Om meer publiek te kunnen bereiken is het nodig zicht te krijgen op welke Brabanders op dit moment vaak of regelmatig culturele evenementen of voorstellingen bezoeken.
- 2 Bij meer publiek gaat het volgens de experts niet alleen om meer mensen die receptief cultuur consumeren, maar ook om het aantal actieve deelnemers aan cultuur: de amateurkunstenaars in Brabant.
- 3 Om nieuw publiek te verleiden is creativiteit en innovatie belangrijk en hiervoor is kennis over hoe Brabanders het culturele aanbod waarderen noodzakelijk. Voor het bedenken van activiteiten om het publieksbereik te vergroten is het belangrijk dat er zicht komt op de kwaliteit van het culturele aanbod: hoe waardeert de Brabander het Brabantse cultuuraanbod?
- 4 Voor het bereiken van meer en nieuw publiek is er ook op gewezen dat innovaties binnen het culturele veld gewenst zijn. Maar wat is de kracht van de culturele sector in Noord-Brabant? Hoe kunnen we zicht krijgen op het innovatief vermogen van de culturele infrastructuur?

2.2.2 Meer divers publiek

De experts noemen ongeveer dezelfde soort activiteiten waarmee men verwacht een 'meer divers publiek' te kunnen trekken als voor het bereiken van 'meer publiek'. De vraag die we in het kader van een 'meer divers publiek' dan moeten beantwoorden is: Wanneer is er sprake van een meer divers publiek? Hoeveel verschillende doelgroepen moet men bereiken om te kunnen spreken van een divers publiek? Deze vraag is in de expertsessie onvoldoende beantwoord, mede doordat binnen het sectorale denken de meest prominente doelgroepen er verschillend uit zien. De experts hebben aangegeven dat met name festivals de plek bij uitstek zijn om verschillende doelgroepen met verschillende soorten culturele activiteiten in aanraking te brengen. Daarnaast kan op festivals ook sprake zijn van kruisbestuiving van receptieve cultuurparticipatie naar actieve cultuurparticipatie.

2.2.3 Marketing en communicatie

Marketing en communicatie zijn belangrijk om meer publiek te verleiden tot culturele activiteiten. Daarom is een kengetal dat iets zegt over de kwaliteit, het bereik én het effect van marketing en communicatie wenselijk.

2.3 Verbeteren van het Aanbod

Het tweede thema is het versterken van het aanbod. Hierbij legt de provincie de focus op het *versterken van dynamiek in het Brabantse cultureel leven door in te zetten op de ontwikkeling van talent en kwaliteit* en op *meer actieve participatie: zoveel mogelijk inwoners van Noord-Brabant de kans geven zelf cultuur te maken*. De expertsessie 'Verbeteren van het culturele aanbod' leert ons het volgende:

2.3.1 Beter aanbod

- 1 De experts merkten op dat het belangrijk is dat culturele activiteiten in voldoende mate in alle gemeenten aangeboden moeten worden. Het is hierbij van belang dat het aanbod van culturele activiteiten voldoende verspreid is door Brabant, zodat iedere Brabantse burger voldoende toegang heeft tot het aanbod.
- 2 Naast een geografische spreiding wordt ook de spreiding naar de verschillende disciplines binnen de culturele sector belangrijk gevonden; in hoeverre is er in Brabant sprake van een gevarieerd en divers cultureel aanbod?
- 3 In het kader van het verbeteren van het aanbod wijzen de experts er op dat de professionaliteit van instellingen en organisaties hierbij een belangrijk gegeven is.

2.3.2 Meer actieve participatie

- 1 Door actieve cultuurdeelname te stimuleren zullen er ook meer culturele producties ontstaan, hetgeen zijn weerslag heeft op het volledige cultuur-aanbod. Hierbij wordt uitgegaan van de gedachte dat door zelf amateurkunst te beoefenen, men geprikkeld wordt om in dezelfde sector andere voorstellingen te gaan bekijken (zowel amateur- als professionele voorstellingen). Er wordt gewezen op het belang om beter zicht te krijgen op de omvang van de actieve cultuurdeelnemers. Daarnaast is het van belang om zicht te krijgen op het aantal producties door kunstenaars er jaarlijks aan het publiek worden getoond.
- 2 Zowel in de sessie 'Beter aanbod' als in de sessie 'Publieksbereik' is het belang van cultuureducatie door de experts regelmatig genoemd. In eerste instantie gaat het dan om het bereik van cultuureducatie: hoeveel (jonge) mensen worden jaarlijks met cultuureducatieve programma bereikt?
- 3 Daarnaast geven de experts aan dat het van belang is goed inzicht te hebben in (de diversiteit van) het aanbod aan cultuureducatie.

2.4 Versterken van de Brabantse Identiteit

Het laatste provinciale thema is het versterken van de Brabantse identiteit. Hiertoe heeft de provincie zich drie doelen gesteld: als eerste wordt ingezet op een *betere staat van onderhoud erfgoed: duurzame instandhouding van de Brabantse schatten uit het verleden*. Daarnaast wordt ingezet op *Meer ruimtelijke kwaliteit: het Brabantse erfgoed en beeldende kunst inzetten voor het vormgeven van de leefomgeving van vandaag en de toekomst*. Tenslotte wordt ingezet op *Het verleden meer verbinden aan de actualiteit: Brabanders laten zien dat ze meer met hun verleden hebben dan ze denken*. De expertsessie 'Versterken van de Brabantse identiteit' geeft voor de verschillende subthema's aanknopingspunten voor de verdere ontwikkeling van culturele kengetallen voor het provinciale cultuurbeleid. De belangrijkste zijn:

2.4.1 Beter staat onderhoud erfgoed:

Experts zijn van mening dat instandhouding van het Brabantse culturele erfgoed kan gebeuren door wat er aan erfgoed is goed te conserveren en in stand te houden (te behouden).

Hiervoor zijn een aantal zaken van belang:

- 1 Het is nodig om bewaarcondities van erfgoed te verbeteren. Hiervoor dient in kaart te worden gebracht wat de staat van onderhoud is en waar achterstallig onderhoud is. Zo weet men ook waar (en waarop) actie dient te worden ondernomen.
- 2 Men stelt dat het belangrijk is om bij het begin te beginnen; dat wil zeggen inventariseren en documenteren wat we hebben en dit archief ook digitaal toegankelijk maken. Op een dergelijke manier kan met 'een druk op de knop' in beeld worden gebracht wat er allemaal is aan erfgoed.
- 3 Tot slot wordt expliciet aandacht gevraagd voor het immateriële erfgoed (zoals heemkunde, dialecten, regionale geschiedenis en dergelijke). We moeten niet vergeten om ook dit immateriële erfgoed in stand te houden en tenminste te 'conserveren' voor toekomstige generaties.

2.4.2 Meer ruimtelijke kwaliteit

Hierbij maken we de afbakening dat we alleen over materieel erfgoed en beeldende kunst praten (tastbare objecten, zoals bijvoorbeeld monumenten en beelden).

- 1 Experts wijzen op de noodzaak om de Brabantse monumenten goed te onderhouden, zodat zij positief zichtbaar blijven in het landschapsbeeld. Hierbij is het van belang te kijken wat de stand van zaken is met betrekking tot dit onderhoud. Zodoende kan men tijdig ingrijpen als er verval optreedt.
- 2 Daarnaast merken de experts op dat er ook genoeg verwijzingen zouden moeten zijn, die de burger op het Brabantse erfgoed en beeldende kunst attent maken. Hierbij kan gedacht worden aan routeborden of andersoortige verwijzingen die attenderen op cultureel erfgoed en beeldende kunst.
- 3 Ook zou er vroegtijdige integratie moeten zijn van erfgoed en kunst in bouwplannen, zodat het erfgoed en de beeldende kunst wordt verweven met het Brabants landschap.

2.4.3 Verbinden verleden en actualiteit

Daarnaast zijn er een aantal andere zaken genoemd die met name gaan over het 'vertellen van het verhaal', het immateriële aspect van het erfgoed. Experts zijn van mening dat de verbinding van het verleden en heden van het Brabantse culturele erfgoed vooral tot stand komt doordat de verhalen achter het culturele erfgoed gaan leven. Hierbij worden de volgende zaken van belang geacht:

- 1 Om het culturele erfgoed te verbinden met het heden wijzen de experts op het belang van zowel cultuureducatie als meer specifiek de erfgoededucatie. Brabanders dienen zich meer bewust te worden gemaakt van hun eigen culturele erfgoed.
- 2 Digitaal toegankelijk maken van het erfgoed om aan te sluiten bij de actualiteit. Hiermee kunnen eveneens jongere doelgroepen worden aangetrokken (en wordt aangesloten bij hun leefwereld).
- 3 De experts vinden het eveneens van belang het 'Brabants gevoel' bij Brabanders te behouden (of over te brengen). Brabanders mogen 'trots zijn op hun Brabant' en de verbinding tussen Brabanders en hun verleden speelt hierin een grote rol.

2.5 Tot slot

Bij de keuze van deelnemers hebben we ons beperkt tot steunfuncties, provinciale ambtenaren en enkele personen die via de steunfuncties zijn aangedragen. Reden hiervoor was dat deze experts dicht bij het provinciale cultuurbeleid staan en goed weten hoe dit doorwerkt in de samenleving. Toch hebben we tijdens enkele sessies het gevoel gehad dat we mensen uit het culturele veld (directies van musea, theaters, voorzitters amateurverenigingen en dergelijke) hierbij over het hoofd hebben gezien. Er is veel gesproken vanuit een provinciale beleidsoptiek. Of daarbij alle relevante zaken aan de orde zijn gekomen is niet met zekerheid te zeggen. Wel hebben de sessies in een korte tijd veel informatie gegenereerd. Er is een goed beeld verkregen van welke zaken in meer of mindere mate van belang zijn voor de realisering van de provinciale doelstellingen. Uit deze informatie hebben we dan ook duidelijke voorkeuren voor kengetallen kunnen destilleren.

3 Beschikbare informatie en databronnen

3.1 Inleiding

Alvorens verder te gaan met de beschrijving en invulling van de kengetallen schetsen we in dit hoofdstuk een globaal beeld van de bronnen waar we nu (of in de toekomst) uit kunnen putten bij het ontwikkelen van de culturele kengetallen. De aanleiding van de opdracht om culturele kengetallen te construeren, was gelegen in het verschijnen van het rapport *Van harmonieorkest tot danceparty: Cultuurparticipatie in Noord-Brabant* (Van den Berg, 2008). Hierin staan de eerste resultaten van de Brabantse Cultuurmonitor (BCM) beschreven. De data uit de BCM zijn zeer geschikt om meer te zeggen over de stand van zaken omtrent cultuur, maar om te komen tot kengetallen is het wenselijk meerdere bronnen te raadplegen. Bij de expertsessies bleek dat iedere steunfunctie beschikt over data die mogelijk bruikbaar is voor de constructie van kengetallen. Daarom hebben we in augustus en september met iedere steunfunctie-instelling een gesprek gevoerd om te kijken wat zij aan data beschikbaar hebben. We beschrijven in dit hoofdstuk welke bronnen dit zijn en schetsen daarbij in hoeverre een bron al dan niet te gebruiken is.

3.2 Gegevensbronnen en informatie bij de steunfuncties

3.2.1 Uit in Brabant

Uit in Brabant (UiB) beheert een databank waarin zo uitputtend mogelijk de culturele (en recreatieve) activiteiten die in Brabant plaatsvinden worden geregistreerd. Sinds het vierde kwartaal 2007 worden alle verlopen agenda-items die uit de databank UiB worden verwijderd, weggeschreven in een archiefbestand. Dit archiefbestand met het aanbod op het niveau van aangeboden voorstellingen, evenementen, exposities en andersoortige bijeenkomsten kan in de toekomst waardevolle informatie opleveren over het culturele aanbod in Brabant. Alle grotere culturele instellingen leveren hun programma aan Uit in Brabant aan. Daarnaast is enkele jaren geleden gestart met het opzetten van UITpunten in een groot aantal Brabantse bibliotheken. Ook deze UITpunten leveren voor hun regio of stad relevant aanbod aan. Zij zorgen er daarnaast voor dat veel amateurkunstactiviteiten in de UiB databank worden opgenomen. In welke mate dit daadwerkelijk gebeurd is nog niet bekend.

Naast een databank voor evenementen beschikt Uit in Brabant ook over een zakelijk (B2B) Customer Relationship Management (CRM) systeem. Hierin staan onder andere alle instellingen en bedrijven die informatie aanleveren voor de databank UiB. Verder beschikt Uit in Brabant over de uitkomsten van het Continue Vrije Tijds Onderzoek (CVTO) en Continue Vakantie Onderzoek (CVO), statistieken Inkomend Toerisme van het CBS, het LISA vestigingsregister, het fiets- en wandelknooppuntennetwerk en ze hebben contacten met GIDS (adressendatabank van Cubiss).

3.2.2 Erfgoed Brabant

Erfgoed Brabant beschikt over de rapportages uit MusIP. MusIP is een landelijke databank waarin alle deelcollecties van de Nederlandse musea staan geregistreerd (dus niet op objectniveau, maar op het niveau van deelcollecties). Van alle musea staat geregistreerd:

- Welke collecties ze in huis hebben.
- Hoeveel objecten een deelcollectie bevat.
- Wat de verhouding eigendom/buikleen is.
- In welke toestand de collectie zich bevindt.
- Bewaaromstandigheid (tentoonstellingsruimte, depots).

Daarnaast beschikt Erfgoed Brabant over een adressendatabank van alle musea in Brabant en beheert de website ThuisinBrabant.nl waarop zowel de Brabantse museumcollecties als archiefcollecties zijn weergegeven. Erfgoed Brabant heeft goede relaties met Monumentenwacht en Monumentenhuis. Monumentenwacht voert inspecties uit en de resultaten worden weggeschreven in een registratiesysteem. Monumentenhuis adviseert gemeenten bij het vormgeven en verder ontwikkelen van lokaal monumentenbeleid. Tenslotte heeft Erfgoed Brabant goed zicht op het bereik van erfgoededucatie, met name in het basisonderwijs. Via het aanbod wordt geregistreerd hoeveel scholen deelnemen en hoeveel leerlingen met verschillende programma's bereikt.

3.2.3 Brabants Kenniscentrum Kunst en Cultuur

Het BKKC ondersteunt de professionele kunsten in Brabant en beschikt over een database waarin (veel) Brabantse professionele kunstenaars zijn opgenomen. Er wordt in deze database een onderscheid gemaakt naar discipline. BKKC heeft cijfers over: beeldende kunst (inclusief vormgeving en landschapsarchitectuur), letteren, film en theater. De kunstenaars komen in het bestand als zij zichzelf aanmelden of gevraagd worden. Er zijn dus professionele kunstenaars die niet bekend zijn bij BKKC en dus buiten dit bestand vallen. Daarnaast kan het zijn dat iemand in dit bestand als professioneel kunstenaar te boek staat en als professionele docent in een organisatie bijvoorbeeld bij een ander steunfunctie-instelling als Kunstbalie (let op overlap). Tenslotte bestaat er een website 'Beeldende Kunst in Brabant'. Of deze gegevens gekoppeld worden aan de website [Uit in Brabant](http://UitInBrabant.nl) is ons nog onbekend.

3.2.4 Kunstbalie

Kunstbalie heeft een goed overzicht van alle amateurverenigingen in Noord-Brabant via het adressenbestand, maar geven aan dat dit bestand niet uitputtend is. Het aantal activiteiten in de amateurkunstsector kan daarom alleen bij benadering worden geschat. PON heeft in 2007 een onderzoek uitgevoerd onder amateurkunstverenigingen. Dit zou met enige regelmaat periodiek herhaald moeten worden om zicht te krijgen op het aanbod van amateurkunst. Men vermoedt dat producties die vanuit amateurkunst worden gegenereerd nauwelijks in de databank van UiB terecht komen.

Kunstbalie heeft goed zicht op het bereik van de Kunsteducatie in het basisonderwijs in Noord-Brabant (hoeveel scholen deelnemen en hoeveel leerlingen er aan het 'Kunstmenu' hebben deelgenomen). Daarnaast beschikt Kunstbalie over monitorgegevens van de culturele marktplaatsen en de Centra voor de Kunsten. Via deze weg worden vooral leerlingen uit het middelbaar onderwijs bereikt.

Buitenschoolse educatie wordt vooral in beeld gebracht door geïnstitutionaliseerde instellingen (geprogrammeerde kunstvoorstellingen), door de Centra voor Kunst-educatie. We spreken vanaf 2009 over 23 Brabantse Centra voor de kunsten. Wat daarbuiten is, verwacht men niet in beeld te krijgen. Het gaat hier met name om het bereik van particuliere muziek- en dansscholen.

3.3 Analyse archiefbestand Uit in Brabant

Het PON heeft het archiefbestand van UiB nader bekeken. Analyse op het bestand leer ons dat er een aantal problemen zijn om dit bestand te gebruiken.

Na een flinke opschoning van de archiefbestanden is er een bestand van 660.000 records verkregen. Hierin zitten echter nog een groot aantal dubbele evenementen/voorstellingen. Soms wordt dit veroorzaakt doordat evenementen meerdere keren onder verschillende rubrieken zijn ingevoerd, ook zijn er evenementen, exposities et cetera die voor meerdere dagen geprogrammeerd staan. Helaas zijn niet alle dubbele records hierdoor te verklaren. De indruk bestaat dat de begin- en einddatum met de hand zijn ingegeven en dat daar fouten bij gemaakt zijn.

Ook de gebruikte rubricering van activiteiten is niet optimaal. Deze sluit niet goed aan bij de disciplines die in het cultuurbeleid worden gebruikt. In de toekomst moet hieraan gewerkt worden. PON is graag bereid in samenspraak met het Vrijtijds-huis hieraan te werken. Tot slot zijn er door Kunstbalie en BKKC vraagtekens geplaatst bij de volledigheid van het bestand. Kunstbalie is van mening dat er in de databank van Uit in Brabant slechts weinig amateurkunstvoorstellingen zijn opgenomen. Veel van de besloten activiteiten (bijvoorbeeld georganiseerd in bedrijven) zijn niet in het UiB archief opgenomen.

3.4 De adressenbestanden van de 4 steunfuncties

Alle vier steunfuncties beschikken over meer of minder geavanceerde Customer Relationship Management (CRM) systemen. In ieder geval hebben ze allen een adressendatabank van hun 'cliënten'. Bij meerdere instellingen hoorden we dat het waarschijnlijk niet uitputtend is voor de groep die men probeert te bedienen, maar dat het erg lastig is om iedereen in beeld te krijgen. Daarnaast kan er in de bestanden van de verschillende instellingen overlap aanwezig zijn. In het kader van een beter beeld van het cultuur aanbod is het wenselijk om alle bestanden samen te voegen, eventueel te combineren met andere informatie die beschikbaar is (bijvoorbeeld LISA vestigingsregister, GIDS). Mogelijk krijgen we hierdoor beter zicht op de omvang van de 'witte vlekken'. Daarnaast zou een combinatie van het adressenbestand met de aanbieders van de databank Uit in Brabant een beter beeld kunnen opleveren van hoe goed (en uitputtend) deze databank is. Als we dit weten kunnen de verschillende steunfuncties zelf maatregelen nemen om hun eigen bestanden te verbeteren en een aanbod te benoemen voor geconstateerde 'witte vlekken'.

4 Vergroten van het publieksbereik

Na het in beeld brengen van de databronnen beschrijven we in deze en de volgende 2 hoofdstukken (hoofdstuk 5 en 6) de kengetallen. We noemen per alinea de provinciale doelstelling en geven hierbij een kort overzicht van de voor- gestelde kengetallen. We behandelen vervolgens ieder kengetal afzonderlijk en beschrijven hoe deze geconstrueerd is en wellicht in de toekomst verbeterd kan worden.

4.1 Meer publiek

In de Kadernota Cultuur staat de provinciale doelstelling met betrekking tot het vergroten van het publieksbereik als volgt omschreven: *Meer 'genieters': zoveel mogelijk inwoners van Noord-Brabant laten genieten en profiteren van cultuur.* Bij het zorgen voor meer 'genieters' gaan we uit van het willen vergroten van het publieksbereik (aantallen bezoekers). Dit meten we door middel van de volgende kengetallen:

- 1 **Receptieve cultuurdeelname** van de Brabander aan culturele activiteiten in Brabant
- 2 **Actieve cultuurdeelname** (aantal Brabanders dat zich bezig houdt met amateurkunst). Hierbij gaan we uit van de gedachte dat door zelf amateurkunst te beoefenen, men geprikkeld wordt om in dezelfde sector andere voorstellingen te gaan bekijken (zowel amateur- als professionele voorstellingen).
- 3 **Waardering aanbod**, de mening van de Brabander over het waarderen van het aanbod is uiteraard van belang (subjectief gegeven). We gaan er hierbij vanuit dat een goed aanbod voor meer geïnteresseerden en dus ook voor meer bezoekers zorgt (meer publiek, dus meer 'genieters').
- 4 **Innovatieve kracht**, om op lange termijn zoveel mogelijk publiek te blijven bereiken, is het belangrijk innovatief te blijven, creatief te zijn en in te spelen op de vraag. Dit kengetal zou zowel uit objectieve als subjectieve gegevens moeten bestaan.

4.1.1 Receptieve cultuurdeelname

Voor het monitoren van meer publiek bij receptieve cultuurdeelname is een kengetal geconstrueerd op basis van de items uit de Brabantse Cultuurmonitor (BCM): We weten bij deze 23 items per respondent hoe vaak men de activiteiten in de afgelopen 12 maanden in Brabant heeft bezocht. Op basis van deze gegevens is bepaald wat de gemiddelde bezoekfrequentie voor iedere afzonderlijke activiteit in 2007 is geweest. Vervolgens is bepaald welke respondenten meer dan gemiddeld een bepaalde activiteit in 2007 in Brabant heeft bezocht.

Door te kijken naar het bovengemiddeld bezoeken van activiteiten in Brabant combineren we het wel of niet bezoeken met de mate waarin iets wordt bezocht. We bepalen de omvang van de groep mensen die meer dan gemiddeld cultuur consumeren. Zo krijgen we een beeld van de omvang van de groep mensen die meer dan gemiddeld cultuur 'consumeert'. Met het vergroten van het publieksbereik willen we dat deze groep groeit.

De resultaten:

Item	N _{gewogen} =	Gemiddeld*
Festivalbezoek	310	2,0128
Toneelbezoek	65	1,6549
Cabaret, kleinkunst	83	1,6379
Concert klassieke muziek	79	1,9633
Opera of operette	24	1,9406
Uitvoering van koor	66	1,6066
Concert van harmonie, fanfare of brassband	38	1,3372
Concert pop-/wereldmuziek	253	1,7186
Jazz-/bluesconcert	39	1,6096
Dance-/houseparty	47	2,1409
Musical	253	1,3924
Ballet-/dansvoorstelling	38	1,2862
Literaire bijeenkomst	17	1,4589
Film	195	2,8953
Bezoek aan lezingen over lokale of regionale geschiedenis, heemkunde	13	2,1668
Expositie	306	2,9095
Bezoek aan musea	458	2,4208
Bezoek aan galerieën en ateliers	155	2,3922
Bezoek aan archief	34	2,7106
Bezoek aan bezienswaardige gebouwen, dorpen of stadsdelen	523	3,2885
Bezoek aan bibliotheek	56	6,8605
Bezoek bioscoop	181	2,8743
Bezoek filmhuis/filmtheater	32	3,9377

* Gemiddeld aantal bezoeken op jaarbasis.

De indicator voor receptieve cultuurdeelname laat zien dat:

- 17,8% van de Brabanders bovengemiddeld aan één van de receptieve cultuur-activiteiten heeft deelgenomen.
- Op deze indicator blijkt 2,2% op één item bovengemiddeld te scoren, 3,4% op twee items, 4,1% op drie items en 7,9% op vier items of meer.

Gelet op de steeds belangrijker worden cultuur consumptie via TV en nieuwe media is dit kengetal adviseren we om het bovengemiddeld gebruik van zowel oude (radio en TV) als nieuwe media (internet, CD, DVD) bij het consumeren van cultuur in het kengetal te verdisconteren.

4.1.2 Actieve cultuurdeelname

Voor het monitoren van 'Actieve cultuurdeelname' is een kengetal voor het provinciale cultuurbeleid geconstrueerd op basis van alle items uit het vraagblok 'actieve cultuurparticipatie' van de Brabantse Cultuur Monitor:

- Tekenen, schilderen, grafisch werk
- Beeldhouwen, boetseren, pottenbakken, sieraden maken
- Werken met textiel

- Zingen
- Muziekinstrument bespelen
- Dansen
- Toneelspelen, mime
- Cabaret, stand-up comedian
- Poppenspel
- Schrijven van verhalen, gedichten, columns en recensies
- Fotografie
- Film/video/animatie
- Radio- en TV-programma's maken

Evenals bij het kengetal 'receptieve cultuurdeelname' is bij de 'actieve cultuurdeelname' uitgegaan van mensen die bovengemiddeld aan een van de genoemde activiteiten deelnemen. Daarom is eerst gekeken hoeveel uur Brabanders gemiddeld per week aan actieve cultuuractiviteiten doen.

Item:	N _{gewogen} =	Gemiddeld*
Tekenen, schilderen, grafisch werk	313	3,19
Beeldhouwen, boetseren, pottenbakken, sieraden maken	111	2,59
Werken met textiel	135	3,56
Zingen	348	3,31
Muziekinstrument bespelen	294	4,69
Dansen	245	1,84
Toneelspelen, mime	59	2,98
Cabaret, stand-up comedian	19	1,34
Poppenspel	10	1,05
Schrijven van verhalen, gedichten, columns en recensies	214	2,79
Fotografie	247	2,50
Film/video/animatie	105	2,78
Radio- en TV-programma's maken	23	6,32

* Gemiddeld aantal uur per week.

Vervolgens is voor ieder item een nieuwe variabele aangemaakt waarin staat weergegeven of de betreffende persoon bovengemiddeld aan de culturele activiteit doet. En de volgende stap is om in één variabele weer te geven hoeveel procent van de Brabanders op minimaal één actieve cultuuractiviteit bovengemiddeld scoort. Dit resulteert in:

- 19,1% van de Brabanders die minimaal op 1 cultuuritem bovengemiddeld actief zijn.
- 14,6% van de Brabanders zijn bovengemiddeld actief op één cultuuritem, 3,7% bovengemiddeld op twee cultuuritems, 0,7% op drie cultuuritems en 0,1% op vier cultuuritems.

4.1.3 Waardering aanbod

Om meer publiek te bereiken op lange termijn is het niet alleen van belang om absolute bezoekersaantallen te weten. Het is ook van belang om te weten hoe de Brabantse burger het bestaande aanbod waardeert. Hierbij gaat het niet alleen om de waardering van het aanbod maar ook over het daadwerkelijk bezoeken van het aanbod.

Een eerste aanzet voor een kengetal 'waardering aanbod' construeren we op basis van de feitelijke gegevens over hoeveel voorstellingen Brabanders in het afgelopen jaar hebben bezocht in de eigen provincie Noord-Brabant ten opzichte van de totaal aantal voorstellingen bezocht in Nederland. Dit verhoudingscijfer is geconstrueerd op basis van het totaal aan cultuurconsumptie. Het verhoudingscijfer dat zo wordt gemaakt, zegt niet alleen iets over waardering. Het zegt tevens iets over het daadwerkelijk bezoeken van de activiteiten die worden aangeboden in Brabant en wordt daardoor ook beïnvloed door de mogelijkheden om bepaalde cultuuruitingen in Brabant te bezoeken.

- *Voor de items behorende tot de indicator receptieve cultuurdeelname (alle culturele activiteiten) vinden we een verhoudingscijfer van 0,1365. Dit betekent dat van iedere 100 voorstellingen of evenementen die Brabanders in een jaar tijd in Nederland bezoeken, er 13,7% voorstellingen/evenementen in de provincie Brabant worden bezocht.*

Gelet op de 'vertroebeling' van het zojuist beschreven kengetal met de mogelijkheid om specifieke vormen van cultuur in Brabant te bezoeken (en de concurrentie met het aanbod elders tezamen met mogelijkheden tijdens vakantie en vrijetijdsbesteding) merken we hier op dat het belangrijk is om in de toekomst ook subjectieve beoordelingen van de waardering van het aanbod in Brabant toe te voegen. Daartoe adviseren we in de volgende BCM een vraag toe te voegen waarmee men de Brabanders naar de waardering van het aanbod vraagt.

4.1.4 Innovatieve kracht van de culturele infrastructuur

Om op lange termijn zoveel mogelijk publiek te blijven bereiken, is het belangrijk innovatief te blijven en in te spelen op de vraag. Nieuwe ontwikkelingen ontstaan in de culturele broedplekken, Brabant kent een veelheid aan kleinschalige professionele podia waar innovatieve producties het licht zien. Het is lastig om zicht te krijgen op de vernieuwende ontwikkelingen. Er is wel behoefte aan een kengetal dat weergeeft hoe innovatief de Brabantse culturele infrastructuur is, zeker in het kader van de Europese Culturele Hoofdstad 2018. Informatie om dit kengetal te ontwikkelen, is niet direct voorhanden. Het kengetal wordt daarom op lange termijn ontwikkeld in samenspraak met BKKC.

Wel kunnen we ten behoeve van dit kengetal alvast een tweetal deelvragen tonen op basis van stellingen uit de BCM:

- Stelling: 'Het culturele leven in Noord-Brabant is te typeren als vernieuwend en vooruitstrevend': Als we kijken naar deze stelling, *dan is 31,4% van de Brabanders het hiermee (geheel) eens tegen 13,0% van de Brabanders die het er (geheel) mee oneens is. 55,6% van de Brabanders is neutraal over de stelling over het culturele leven in Noord-Brabant.*

- Stelling: 'Het culturele leven in Noord-Brabant is te typeren als traditioneel': 44,4% van de Brabanders is het daarmee (geheel) eens, 4,8% (geheel) mee oneens. 21,2% heeft hier een neutrale mening over.

Op basis van bestaande registraties van subsidieaanvragen (en subsidietoewijzingen) kunnen we in gezamenlijkheid met BKKC komen tot een maat die een goede indruk geeft van de innovatieve kracht van de Brabantse culturele infrastructuur. Hiervoor is er inzicht nodig in hoe subsidieaanvragen worden geregistreerd, met name of bij aanvragen waardeoordelen worden toegekend zoals bijvoorbeeld 'vernieuwend', 'traditioneel' en dergelijk (of dat dit in de toekomst nodig is). Daarnaast is het van belang te zoeken naar mogelijkheden om te benchmarken met andere provincies. Juist deze vergelijking met andere provincies kan beter zicht geven op de mate van innovatie in Brabant (en zicht op welke verbeterpunten zouden moeten worden doorgevoerd). Voor zover bekend is er recentelijk in andere provincies helaas weinig onderzoek uitgevoerd dat vergelijkbaar is met de BCM.

4.2 Meer divers publiek

Een van de provinciale doelstellingen is het streven naar een *Meer divers publiek: een zo breed mogelijk publiek bereiken*. Hierbij is het begrip diversiteit nog niet nader gespecificeerd. Natuurlijk weten we dat bepaalde culturele activiteiten meer door jongeren en andere weer meer door ouderen worden bezocht. Sommige activiteiten genieten de belangstelling van vrouwen, terwijl bij andere activiteiten de mannelijke bezoekers duidelijk de overhand nemen. De doelstelling om te streven naar een meer divers publiek is dan ook lastig te operationaliseren. Kan men volstaan met een operationalisering in termen van het aantal verschillende (in het beleid benoemde) doelgroepen. Of moeten we meer kijken of iedere (benoemde) doelgroep in voldoende mate aan culturele activiteiten (in zijn totaliteit) deelnemen? Dit is een aandachtspunt voor de verdere ontwikkeling van de voorgestelde kengetallen behorende bij deze provinciale doelstelling.

Het bereiken van meer divers publiek meten we met de volgende kengetallen:

- 1 **Diversiteit receptieve cultuurdeelname**, aantal verschillende 'typen' bezoekers van de activiteiten op jaarbasis.
- 2 **Diversiteit actieve receptieve cultuurdeelname**, aantal verschillende 'typen' Brabanders die zich bezig houden met amateurkunst op jaarbasis.
- 3 **Multidisciplinair**, we meten hoeveel Brabanders festivals bezoeken. Hierbij wordt uitgegaan van de gedachte dat op festivals verschillende doelgroepen met verschillende soorten culturele activiteiten in contact worden gebracht.
- 4 **Marketing en communicatie** zijn belangrijk om meer divers publiek te verleiden tot culturele activiteiten. Daarom is een kengetal dat iets zegt over de kwaliteit, het bereik dan wel het effect van marketing en communicatie-inspanningen wenselijk.

4.2.1 Diversiteit receptieve cultuurdeelname

Om de diversiteit bij zowel actieve als receptieve cultuurdeelname te bepalen benoemen we enkele doelgroepen naar leeftijd (3 categorieën), geslacht (2 categorieën), opleiding (3 categorieën) en inkomen (3 categorieën). We kijken hierbij of er sprake is van een bepaalde ondervertegenwoordiging van de doelgroepen die bovengemiddeld deelnemen aan culturele activiteiten.

	man	vrouw	15-34 jaar	35-54 jaar	55 jaar en ouder	Opleiding laag	Opleiding middel	Opleiding hoog	Inkomen laag	Inkomen middel	Inkomen hoog
N _{ongewogen}	1424	1109	368	1024	1141	656	679	1131	245	1245	475
receptieve cultuurdeelname algemeen	19,3%	16,4%	18,6%	18,5%	16,4%	12,7%	19,3%	24,3%	12,9%	15,8%	25,3%
1	2,9%	1,5%	1,7%	3,2%	1,4%	1,5%	3,1%	1,3%	1,5%	1,7%	2,9%
2	3,1%	3,7%	4,6%	3,4%	2,7%	2,2%	4,1%	4,2%	1,8%	2,8%	4,6%
3	5,1%	3,2%	6,5%	3,4%	3,2%	3,6%	4,2%	5,1%	2,4%	3,7%	6,2%
4 of meer	8,2%	8,2%	5,8%	8,4%	9,1%	5,2%	8,0%	13,9%	6,9%	7,6%	11,5%

De algemene receptieve cultuurdeelname laat zien dat vrouwen, laag opgeleiden en ouderen (boven de 55) ondervertegenwoordigd zijn in de groep die bovengemiddeld deelneemt aan cultuur. Mensen met een hoog inkomen en een hoge opleiding zijn duidelijk oververtegenwoordigd bij de receptieve cultuurdeelname.

4.2.2 Diversiteit actieve cultuurdeelname

Daarnaast hebben we ook bij de bovengemiddelde actieve cultuurparticipatie naar de eerder genoemde doelgroepen gekeken of er sprake is van een onder- dan wel oververtegenwoordiging.

	Man	Vrouw	15-34 jaar	35-54 jaar	55 jaar en ouder	Opleiding laag	Opleiding middel	Opleiding hoog	Inkomen laag	Inkomen middel	Inkomen hoog
N _{ongewogen}	1424	1109	368	1024	1141	656	679	1131	245	1245	475
Actieve participatie	17,2%	20,9%	20,3%	15,2%	22,4%	18,4%	19,7%	19,5%	27,5%	19,3%	16,2%
1	13,4%	15,6%	13,5%	11,8%	18,3%	15,2%	13,3%	15,7%	16,2%	15,7%	13,9%
2	3,1%	4,3%	5,1%	2,6%	3,7%	2,7%	5,1%	2,9%	9,6%	2,9%	1,6%
3 of meer	0,7%	1,0%	1,7%	0,6%	0,4%	0,5%	1,3%	0,8%	1,8%	0,8%	1,0%

Uit bovenstaande tabel kunnen we concluderen dat vrouwen significant vaker actief met cultuur bezig zijn dan mannen. Voor mensen in de leeftijd van 35 tot 55 jaar is dat juist significant minder vaak. Deze ondervertegenwoordiging van de middelbare leeftijden bij de actieve cultuurparticipatie zal ongetwijfeld verband houden met beschikbare tijd en de hoge graad van werkzaamheid.

In tegenstelling tot de receptieve cultuurdeelname zien we bij de actieve participatie dat opleidingsniveau er niet toe doet. Zowel hoog- als laagopgeleiden zijn in gelijke mate actief met cultuur bezig. Anders is het met inkomen. Daarbij zien we dat met name mensen met een laag inkomen relatief vaak actief met cultuur bezig zijn. In ieder geval significant vaker dan de hoge en midden inkomens.

4.2.3 Multidisciplinair

Bij de expertsessie Publieksbereik is veel gesproken over een multidisciplinaire aanpak. Soms lijkt dit wel het toverwoord om meer mensen naar culturele activiteiten en voorstellingen te trekken. Vraag is dan hoe we multidisciplinariteit kunnen operationaliseren. Aan de ene kant kunnen we kijken hoe dit begrip terugkomt in het aanbod. Zijn er in het archiefbestand van UiB aanknopingspunten te vinden die ons zicht geven op de multidisciplinariteit van de gearchiveerde agenda-items?

Daarnaast is door de experts aangegeven dat met name festivals de plek bij uitstek zijn om verschillende doelgroepen met verschillende soorten culturele activiteiten in aanraking te brengen. Bovendien kan op festivals ook sprake zijn van kruisbestuiving van receptieve cultuurparticipatie naar actieve cultuurparticipatie. Vanuit dit oogpunt is de enkelvoudige indicator 'festival bezoek' uit de BCM ook geschikt als kengetal voor de doelstelling 'meer divers publiek'.

- *De BCM leert dat 49,6% van de Brabanders in 2007 een festival heeft bezocht in Nederland.*
- *Als we kijken naar Brabant, dan blijkt 12,2% van de Brabanders een festival in Brabant te hebben bezocht.*
- *Kortom, een heel groot deel van het festivalbezoek vindt buiten Brabant plaats.*

Voor de korte termijn is festivalbezoeker een bruikbare indicator voor multidisciplinariteit. Op langere termijn is dit een te eenzijdige benadering en is het nodig het beter en meer volledig te operationaliseren. Hiervoor moet er een aanvullende vraagstelling toegevoegd worden aan de BCM en is, om vast te stellen of de bezochte festivals wel of niet een multidisciplinair karakter hebben, zicht op het aanbod van festivals in Brabant wenselijk.

4.2.4 Marketing en communicatie

Om zowel Brabanders als niet-Brabanders te verleiden tot cultuurconsumptie in Brabant zijn marketing en communicatie belangrijk. In de periode 2002 tot en met 2007 zijn er door het PON ten behoeve van de start van de website UitinBrabant.nl periodiek telefonisch onderzoeken uitgevoerd naar de naamsbekendheid van deze website en het gebruik ervan, alsmede naar het informatiezoekgedrag van de Brabanders.

Uit deze trendstudie blijkt dat het gebruik van internet als het gaat om het vinden van informatie over uitgaan en cultuur in vijf jaar tijd is verdubbeld (van 20% naar circa 40%) terwijl het gebruik van dagbladen voor dit doel is teruggelopen (van bijna 60% naar 40%).

Bij de laatste meting in 2007 blijkt eveneens 40% van de Brabanders de website UitinBrabant.nl te kennen, 16% heeft deze site in laatste 3 maanden bezocht en 20% heeft dat in de laatste 12 maanden weleens gedaan (Edelmann, 2007).

Om in de toekomst het effect van allerlei marketinguitingen van de steunfuncties te kunnen meten (en het informatiezoekgedrag van de Brabander) is het wenselijk soortgelijke metingen in de toekomst op te zetten.

5 Verbeteren van het culturele aanbod

5.1 Beter aanbod

In dit hoofdstuk gaan we in op de provinciale doelstelling: *Beter aanbod: versterken van de dynamiek in het Brabants cultureel leven door in te zetten op de ontwikkeling van talent en kwaliteit*. Als we kijken naar (het eerste gedeelte van) deze doelstelling zijn er een aantal zaken die gemeten dienen te worden; ten eerste de stand van zaken (objectieve gegevens over het huidige aanbod) en de mening van de burger over dit aanbod (subjectieve gegevens). Daarnaast is het belangrijk om te kijken naar de toekomst (tweede gedeelte doelstelling, inzetten op talent en kwaliteit), naar de dynamiek in het Brabantse cultureel leven en of het een professioneel aanbod is.

Deze doelstelling gaan we met behulp van de volgende kengetallen meten:

- 1 **Spreiding van het aanbod**, we gaan ervan uit dat het nodig is om een goede spreiding te hebben van het huidige culturele aanbod en haar diverse disciplines. Het is van belang dat het diverse culturele aanbod voor een ieder op een goede reisafstand toegankelijk is.
- 2 **Diversiteit van het aanbod**, om een groot én divers aantal mensen (Brabanders en mensen van buiten de provincie) te kunnen bereiken, is een divers aanbod van belang.
- 3 **Professionele werknemers**, om het hedendaagse en toekomstige aanbod te versterken is het nodig dat instellingen inzetten op kwaliteit; dat wil zeggen professionele werknemers inzetten.
- 4 **Professionele bedrijfsvoering**, mate van professionele bedrijfsvoering van culturele instellingen.

5.1.1 Spreiding aanbod

Het is belangrijk dat verschillende culturele activiteiten in voldoende mate in alle gemeenten aangeboden worden. Op een dergelijke manier is er voor iedere Brabander een goed cultureel aanbod toegankelijk. We ontwikkelen hiervoor een kengetal op basis van het archiefbestand van 'Uit in Brabant'. Hierbij gaan we ervan uit dat het archiefbestand UiB het grootste deel van het professionele aanbod bevat en het grootste deel van het amateurkunstaanbod. Op basis van dit bestand is per gemeente te tellen hoeveel culturele activiteiten er in een bepaalde periode zijn aangeboden. De meest simpele vorm van dit kengetal is het aantal aangeboden activiteiten te relateren aan het inwonertal van de gemeente.

Omdat het archiefbestand UiB nu nog niet beschikbaar is, leveren we een deelcijfer spreiding van amateurkunstverenigingen. In een onderzoek dat PON in 2008 voor het toenmalige Centrum voor Amateurkunst (CVA, tegenwoordig Kunstbalie) heeft afgerond (Van Bommel, 2008) blijkt dat: *Noord-Brabant in totaal iets meer dan 4.600 verenigingen, instellingen en clubs kent die actief zijn in de amateurkunst. De verdeling naar sectoren binnen de regio's in Noord-Brabant wijkt nauwelijks af van elkaar. Het aantal verenigingen hangt in sterke mate samen met het aantal inwoners van een regio. De kleinste regio Midden-Brabant telt circa 830 amateurkunstverenigingen, terwijl de grootste regio Zuidoost-Brabant er 1437 telt. Daar tussen in telt West-Brabant 1104 en Noordoost-Brabant 1243 verenigingen.*

Over het aantal professionele instellingen en de spreiding van deze instellingen hebben we op dit moment geen gegevens.

Om dit kengetal goed te kunnen vullen is het nodig het aanbod van kunstproducenten, zowel in de amateurkunst als in het professionele aanbod, in beeld te krijgen. Voor een deel is dit aanbod te achterhalen via de steunfuncties (onder andere BKKC beschikt over het professionele aanbod, Kunstbalie over de amateurkunstsector en Uit in Brabant beschikt over een B2B adressenbestand van leveranciers aan de databank). Door koppeling en analyse van deze adresbestanden kunnen we het aanbod van zowel amateur- als professionele kunstproducenten in beeld krijgen. Interessanter wordt het om het aanbod in termen van producties te weten. Dit kunnen we achterhalen met een onderzoek onder de producenten. Hiervoor zouden we een deel van het amateurkunstonderzoek uit 2007 kunnen herhalen onder alle producenten van culturele producties.

5.1.2 Diversiteit van het aanbod

Het hiervoor beschreven kengetal geeft alleen de spreiding van culturele activiteiten in Brabant aan. Een tweede kengetal moet aangeven in hoeverre er in Brabant sprake is van een divers cultureel aanbod. Ook hiervoor maken we gebruik van het archiefbestand van Uit in Brabant. We tellen per onderscheiden categorie (door 'UiB' gedefinieerd) hoeveel activiteiten er in het afgelopen jaar in Brabant zijn aangeboden. Bestudering van de gehanteerde categorieën (zie bijlage 2) leert ons echter dat deze niet eenduidig en uitputtend zijn opgesteld. Vraag hierbij is in hoeverre de coderingen die 'UiB' in hun database hanteert (en mogelijk door de tijd heen ook aanpast) voldoende informatie geven over diversiteit in termen van bijvoorbeeld de verschillende culturele disciplines. We maken in dit stadium geen gebruik van dit bestand en kiezen ervoor een aantal deeltijfers over de diversiteit van het aanbod te presenteren:

Deeltijfers divers aanbod

In de Sociale Atlas Brabant kunnen we de volgende gegevens vinden over het culturele aanbod in Noord-Brabant:

- *In 2007 (geen latere gegevens beschikbaar) kende de provincie Noord-Brabant 44 theaters, bron: TIN - Theater Instituut Nederland (Sociale Atlas Brabant).*
- *In 2008 heeft provincie Noord-Brabant 140 musea, bron: MJK - Stichting Museum Jaarkaart (Sociale Atlas Brabant).*
- *In 2008 heeft provincie Noord-Brabant 15 bioscopen en 5 filmhuizen, bron: NFC - Nederlandse Federatie Cinematografie (Sociale Atlas Brabant).*

Daarnaast zijn Brabanders middels enkele stellingen in de Brabantse Cultuur Monitor bevraagd over de diversiteit van het aanbod:

- *Stelling: 'Noord-Brabant kent een zeer divers cultuuraanbod': 62,1% van de Brabanders is het hiermee eens, 34% is neutraal en slechts 4% is het er (geheel) mee oneens. Noordoost-Brabant is significant meer tevreden (65,3%) ten opzichte van de andere regio's over de diversiteit van het aanbod.*
- *Stelling: 'In Noord-Brabant zijn veel verschillende soorten musea'. 72,0% van de Brabanders is van mening dat er veel verschillende musea zijn in Noord-Brabant, 25,1% heeft hier een neutrale mening over en 2,9% is het hiermee (geheel) oneens. West-Brabant is significant minder tevreden (66,2%) ten opzichte van de andere regio's over de diversiteit van het aanbod van musea*

- Stelling: 'In Noord-Brabant is een ruime keuze aan theatervoorstellingen'. 74,2% van de Brabanders is het hiermee (geheel) eens, 5,5% is het hiermee (geheel) oneens en 22,0 heeft een neutrale mening.
- Stelling: 'In de Noord-Brabantse theaters is er veel keuze uit verschillende muziekvoorstellingen'. Met deze stelling is 57,4% van de Brabanders het (geheel) eens, 5,5% is het hiermee (geheel) oneens en 37,1% is neutraal gestemd.

Een professionaliseringsslag moet gemaakt worden met het archiefbestand UiB, zodat het bestand in de toekomst gebruikt kan worden om het kengetal 'diversiteit van aanbod' te vullen. Hiertoe is een betere en eenduidig toegepaste categorisering van belang, zodat de agenda-items uit de databank gebruikt kunnen worden voor onderzoeksdoeleinden.

5.1.3 Professionele bedrijfsvoering culturele instellingen

Een belangrijk gegeven om een beter aanbod te verkrijgen voor nu én in de toekomst, is de inzet van instellingen op professionalisering. Een eenvoudig kengetal zou kunnen bestaan uit de inventarisatie van de professionele culturele instellingen in Brabant. Een dergelijk kengetal zou echter door de jaren heen weinig variatie vertonen. We opteren hier dan ook voor twee kengetallen over professionele bedrijfsvoering van zowel amateur- als professionele kunstverenigingen en professionele werknemers binnen de amateursector.

Voor het meten van een professionele bedrijfsvoering kijken we naar de Code Cultural Governance². (CCG). We zijn er ons van bewust dat een organisatie professioneel kan werken, zonder aan alle criteria voor de CCG te voldoen. We kiezen hier voor een pragmatische oplossing. Gegevens over het aantal culturele instellingen dat voldoet aan deze code, zijn voor zover bekend slechts op landelijk niveau beschikbaar.

Om dit kengetal verder te vullen dient nauw te worden samengewerkt met BKKC. Enerzijds om het begrip te verhelderen, anderzijds omdat zij het meest dicht bij de databron staan. Bij een goede uitwerking van dit kengetal zouden we het aantal professionele instellingen moeten relateren aan het aantal instellingen dat voldoet aan de CCG.

5.1.4 Professionele werknemers bij amateurkunstverenigingen

Bij de amateurkunsten kan gekeken worden naar het aantal professionals bij een vereniging, maar zegt dit wel voldoende? Amateurkunstenaars worden vaak niet als professionals beschouwd, maar kunnen wel hele professionele producties verzorgen. Om een kengetal te construeren kiezen we daarom voor de meest pragmatische oplossing; het aantal professionals dat aan een amateurkunstvereniging verbonden is.

² Code waarnaar culturele instellingen zich kunnen richten en die bijdraagt aan goed bestuur, adequaat toezicht en transparante verantwoording, zie www.culturalgovernance.nl

Voor de amateurkunstverenigingen meten we hoeveel professionals zij in dienst hebben. Op basis van het provinciale onderzoek naar amateurkunstverenigingen (Van Bommel, 2008) kunnen we deelcijfers aanleveren over professionaliteit van de amateurkunstverenigingen.

- *Van de amateurkunstverenigingen in Brabant geeft 9% aan geen professional in dienst te hebben, de rest heeft 1 of meerdere professionals in dienst.*
- *Gemiddeld is een professional 18 uur werkzaam bij de organisatie, dit verschilt echter sterk per sector. Het gemiddeld aantal uren dat er een professional werkzaam is binnen de organisatie, is het grootst in de danssector.*

Voor het vullen van dit kengetal is het nodig een herhaalde meting uit te voeren onder culturele instellingen zoals in 2008 heeft plaatsgevonden.

5.2 Meer actieve participatie

In de Kadernota Cultuur lezen we de ambitie: *Meer actieve participatie: zoveel mogelijk inwoners van Noord-Brabant de kans geven zelf cultuur te maken.* De mate waarin dit doel wordt bereikt is af te lezen met behulp van de volgende kengetallen:

- 1 **Aanbod amateurkunsten:** aantal voorstellingen en optredens dat door amateurkunstenaars al dan niet in verenigingsverband in het afgelopen jaar is gegeven.
- 2 **Bereik cultuureducatie regulier onderwijs,** vroege cultuureducatie heeft een positief effect op de cultuurparticipatie op latere momenten in het leven. Aantal schoolgaande Brabanders dat op jaarbasis in het primaire en voortgezet onderwijs in contact komt met cultuureducatie.
- 3 **Bereik cultuureducatie buitenschools.** Aantal Brabanders dat op jaarbasis buiten het reguliere onderwijs in contact komt met cultuureducatie.
- 4 **Aanbod cultuureducatie:** aantal verschillende soorten cursussen gegeven door kunst-, cultuur- en erfgoedinstellingen op jaarbasis.

5.2.1 Aanbod amateurkunsten:

Bij de provinciale doelstelling 'meer publiek' is een kengetal voorgesteld dat aangeeft hoeveel Brabanders zelf actief culturele dingen doen. In het kader van de doelstelling 'verbeteren van het culturele aanbod' gaat het er vooral om hoeveel voorstellingen en optredens er vanuit de amateurkunstsector worden gegenereerd. We opteren hiervoor gebruik te maken van het archiefbestand UiB. Daar dit nu niet beschikbaar is, leveren we hierbij een deelcijfer uit het onderzoek 'Sectorverkenningen amateurkunst' (Van Bommel, 2008) over het aantal Brabantse amateurkunstproducties in een jaar tijd:

Noord-Brabant kent in totaal iets meer dan 4.600 verenigingen, instellingen en clubs die actief zijn in de amateurkunst. Een amateurkunstvereniging maakt gemiddeld 3 gesubsidieerde producties per jaar. Dit resulteert in meer dan 13.000 amateurkunstproducties in een jaar tijd.

Voor de verdere invulling van dit kengetal is het nodig het archiefbestand UiB te toetsen op hetzelfde aantal amateurkunstvoorstellingen. De verwachting is dat er in het bestand van 2008 circa 13.000 amateurkunstproducties te vinden zijn.

Is dat niet bij benadering het geval dan is het nodig periodiek bij de amateurkunstverenigingen navraag te doen, hetgeen neerkomt op (een gedeeltelijke herhaling) van het onderzoek onder amateurkunstverenigingen uit 2007.

5.2.2 Bereik cultuureducatie: regulier onderwijs

Zowel voor het vergroten van het publieksbereik als voor het verbeteren van het aanbod is het belangrijk om veel Brabanders bewust te maken van cultuur. Uit literatuur weten we dat cultuureducatie binnen alle lagen van de bevolking een positief effect heeft op cultuurparticipatie op latere momenten in de levensfasen van een mens. SCP stelt het volgende (De Haan, 2000): *Beoefenaren van kunstvakken zijn dikwijls bezoeker van kunst en cultuur, vaker in elk geval dan niet-beoefenaren. Beoefenaren die cursussen volgen dan wel bij verenigingen zijn aangesloten, leveren op hun beurt weer een hogere percentage bezoekers dan de ongeorganiseerde beoefenaren. [...] Uit verschillende bronnen is bekend dat de in die kinderjaren opgedane ervaring van positieve invloed blijft op de participatie in het latere leven.* Het kengetal 'bereik cultuureducatie: regulier onderwijs' meet in hoeverre de schoolgaande Brabanders op het reguliere onderwijs (primair en voortgezet onderwijs) met cultuureducatie worden bereikt.

Uit de rapportage van *Eindrapport 2005-2008* (Timmermans, 2009) over de uitvoering van het ondersteuningstraject Cultuureducatie Primair kunnen we de volgende deeltcijfers aanleveren over het primaire onderwijs (basisonderwijs en speciaal onderwijs):

- *Van de 700 scholen die behoren tot het ondersteuningstraject (alle gemeenten in Noord-Brabant met uitzondering van Breda, Eindhoven, Den Bosch en Tilburg) nemen er minimaal 509 deel aan cultuureducatie (van een aantal scholen is dat nog niet bekend); dit is bijna driekwart van het primair onderwijs in Brabant.*
- *Bijna de helft van deze scholen heeft deelgenomen aan het ondersteuningstraject cultuureducatie van de KPC-groep.*

Over het voortgezet onderwijs leveren we enkele deeltcijfers over de daadwerkelijke besteding van de CKV-bonnen in het schooljaar van 2004-2005 (uit een rapportage van het CJP, Sintenie, 2006).

- *45% van het bedrag onderliggend aan de CKV-bon wordt besteedt aan de schouwburg/concertzaal, 22% aan de centra voor de kunsten, 10% aan het museum en nog eens 10% aan een overige categorie (is niet vermeld wat hier onder valt). Daarna wordt 9% besteedt aan de bioscoop, 3% aan het poppodium en 1% aan het steunpunt. Helemaal niets van de CKV-gelden komen terecht bij de theater/dansgezelschappen, het circus en de bibliotheek.*
- *Van het basisonderwijs heeft 89% zijn CKV-bonnen daadwerkelijk besteedt, 76% van het VMBO en 71% van het praktijkonderwijs heeft dit eveneens gedaan. Daarnaast heeft 69% van het VWO, 68% van de HAVO en 65% van het speciaal onderwijs zijn bon besteedt. De docenten besteden het minst vaak hun CKV-bon, 56% deed dit in het schooljaar van 2004-2005.*

Om dit kengetal met meer recente gegevens te kunnen vullen, is het nodig gebruik te maken van de gegevens waarover de steunfuncties beschikken; Erfgoed Brabant beschikt over cijfers aanbod en bereik erfgoededucatie, Kunstbalie beschikt over cijfers aanbod en bereik kunsteducatie (en iets van media-educatie), Cubiss beschikt over cijfers aanbod en bereik media-educatie. In hoeverre deze cijfers betrouwbaar en vergelijkbaar zijn, moet nog worden onderzocht.

5.2.3 Bereik cultuureducatie: buitenschools

Cultuureducatie wordt ook buiten het reguliere onderwijs aangeboden door de 23 Brabantse Centra voor de Kunsten en of er sprake is (en kan zijn) van dubbeltellingen). Hiermee worden zowel jongeren als ouderen bereikt. Deze vorm van cultuureducatie wordt niet meegenomen in bovengenoemde bereikcijfers van de genoemde steunfuncties. In 2007 is door het PON een onderzoek uitgevoerd onder de Brabantse centra voor de kunsten (Van Bommel, 2008). Dit levert ons voornamelijk enkele deeltellingen (hierbij is geen onderscheid gemaakt naar leeftijd):

- *Deze Centra voor de Kunsten bieden allen cursussen aan op het gebied van de kunsten, het merendeel ontwikkelt ook activiteiten en projecten voor kunst en cultuur binnen het onderwijs (96%) en buiten het onderwijs (87%). Ruim een derde biedt ook wijkgerichte activiteiten aan.*
- *Ongeveer driekwart van de Centra voor Kunsten biedt cursussen aan in dans, vocale en instrumentale muziek, meer dan de helft in toneel en mime (62%) en meer dan een kwart in fotografie (29%). Een tiende biedt een cursus aan in cabaret of in film, video en animatie.*
- *De Centra voor Kunsten bereiken met hun cursussen gemiddeld 2880 cursisten per instelling op jaarbasis. 61% van deze cursisten bevinden zich in de sector muziek, 16% in dans, 10% in beeldend en 12% in overig.*

Cultuureducatie is niet voorbehouden aan de hiervoor genoemde (steunfunctie-) instellingen. Ook vanuit de professionele kunsten wordt bijvoorbeeld indirect aan educatie gedaan (denk aan rondleidingen die binnen de professionele musea worden gegeven). Om zicht te krijgen op het totale bereik van cultuureducatie is het nodig om via burgeronderzoek het bereik van cultuureducatie te meten.

Het kengetal 'Bereik cultuureducatie: buitenschools' bestaat uit twee gegevens; enerzijds data over kunsteducatie via de Centra voor de Kunsten, anderzijds cultuureducatie op een andere manier (bijvoorbeeld via rondleidingen).

Deze gegevens willen we converteren in één kengetal over het bereik van de buitenschoolse cultuureducatie. Om voor beide aspecten van het kengetal betrouwbare informatie te genereren, dient er in ieder geval een vraagblok over cultuureducatie aan de volgende meting van de BCM te worden toegevoegd. Om het beeld compleet te maken, adviseren we een herhaalde meting onder de Centra voor de Kunsten.

5.2.4 Diversiteit van aanbod cultuureducatie

In het kader van het verbeteren van het aanbod is een divers aanbod in cultuureducatie van belang, dat in de brede zin van het woord Brabanders tegemoet komt in hun wensen. Om dit te meten construeren we een kengetal dat inzichtelijk maakt hoeveel verschillende soorten cursussen door kunst-, cultuur- en erfgoedinstellingen worden gegeven op jaarbasis. Hier zijn op dit moment geen gegevens over.

Het is nodig dit kengetal in samenspraak met Kunstbalie en Erfgoed Brabant verder te ontwikkelen, alvorens specifieke databronnen gezocht kunnen worden.

6 Versterken van de Brabantse Identiteit

6.1 Betere staat onderhoud erfgoed

De derde provinciale doelstelling uit de Kadernota Cultuur gaat over de Brabantse identiteit: *Betere staat van onderhoud erfgoed: duurzame instandhouding van de Brabantse schatten uit het verleden*. We gaan hierbij uit van de gedachte dat we het Brabants erfgoed in stand houden door hetgeen wat er aan erfgoed is goed te onderhouden. In het kader van deze doelstelling en de informatie verkregen uit de expertsessies stellen we de volgende kengetallen voor:

- 1 **Staat van onderhoud**, door in kaart te brengen wat de staat van onderhoud van erfgoed is, kunnen we bekijken waarop actie ondernomen dient te worden (absoluut aantal achterstallig onderhoud: stand van zaken).
- 2 **Digitalisering cultureel erfgoed**, een digitaal registratie-archief van het Brabants cultureel erfgoed is van belang om in kaart te brengen wat er allemaal is.
- 3 **Heemkunde**, het is niet alleen van belang om het tastbare culturele erfgoed in stand te houden, maar ook te kijken naar instandhouding van immateriële aspecten van het culturele erfgoed. Aantal leden van heemkundekringen en aantal activiteiten op jaarbasis.

6.1.1 Staat van onderhoud

Als het gaat om de staat van het onderhoud van het Brabantse materiële erfgoed gaat het zowel over de staat van de museale collecties als ook over de staat waarin de Brabantse monumenten zich bevinden. Door in kaart te brengen wat de staat van onderhoud is en waar achterstallig onderhoud van erfgoed is, kunnen we bekijken waarop actie ondernomen dient te worden.

Het kengetal definiëren we dan als het percentage objecten/deelcollecties dat in goede staat van onderhoud verkeert. De monumentenwacht onderwerpt de Brabantse monumenten regelmatig aan inspecties. Als de verslagen van deze inspecties in een registratie worden opgenomen kunnen deze gebruikt worden om de omvang van achterstallig onderhoud in kaart te brengen. Voor Brabantse musea kunnen we dit alvast in beeld brengen. Cijfers over de conditie van het culturele erfgoed in musea vinden we terug in de rapportage van MusIP (Museum Inventarisatie Project) van de Brabantse Museum Stichting (2006). Hierover zijn de volgende deelvijfers aan te leveren:

- *In totaal kunnen we 76% van de Brabantse museumcollectie als in goede conditie beschouwen, 24% als wisselend en 0% als slecht.*
- *De conditie van collecties die voor meer dan 80% tot de kerncollectie van een museum behoren, zijn in iets betere conditie dan de overige collecties. Het gaat hierbij maar om een klein verschil: 90% van de kerncollecties is in goede conditie, bij 10% is de situatie wisselend.*
- *Bij collecties die geografisch gebonden zijn, is de situatie iets minder goed dan gemiddeld: 74% van deze collecties is in goede conditie, tegenover 26% in wisselende conditie.*

Mogelijkheden om dit kengetal te vullen met data van monumentenwacht en MusIP vragen nader onderzoek.

6.1.2 Digitalisering cultureel erfgoed

Een archief van het Brabants cultureel erfgoed waarin de collectie digitaal geregistreerd (met een afbeelding van het object) is van belang om digitaal in kaart te brengen wat er allemaal is (stand van zaken). Het te ontwikkelen kengetal moet aangeven in welke mate het culturele erfgoed is gedigitaliseerd.

Een kengetal dat het percentage aangeeft van de gedigitaliseerde objecten is hiervoor nog niet beschikbaar, een aantal deelgegevens wel. Deze cijfers over het culturele erfgoed in musea vinden we terug in de rapportage van MusIP (Museum Inventarisatie Project Noord-Brabant) van de Brabantse Museum Stichting (2006):

- *Digitalisering blijkt in de Brabantse musea nog in de kinderschoenen te staan. Veel musea overwegen wel over te gaan tot digitalisering, maar geven nog prioriteit aan automatisering van de collectieregistratie.*
- *Automatisering Brabantse musea: ruim 60% van de objectgegevens van de deelcollecties in Noord-Brabant is nog niet in een geautomatiseerd bestand doorzoekbaar (hetgeen de toegankelijkheid van deze collecties sterk beperkt). Veertig musea in Brabant werken zelf nog helemaal niet of nauwelijks met een geautomatiseerd registratiebestand.*
- *Digitalisering Brabantse musea: uit deze gegevens blijkt dat nog geen 2% van de deelcollecties in zijn volledigheid is gedigitaliseerd.*
- *Digitalisering Brabantse musea: 80% van de collectie is nog in zijn geheel niet gedigitaliseerd.*

In samenspraak met MusIP dient een kengetal te worden ontwikkeld dat de stand van zaken omtrent digitalisering van het culturele erfgoed weergeeft.

6.1.3 Heemkunde

Naast de materiële aspecten van het culturele erfgoed kent erfgoed ook een immateriële kant, zoals culturele streekgebonden geschiedenis en dialecten. Meer specifiek kijken we hier naar de stand van zaken omtrent heemkunde.

Als we een kengetal construeren dat het aantal heemkundekringen telt, dan verwachten we dat dit weinig verschil in de loop der jaren zal tonen. Daarom stellen we een kengetal voor dat het gemiddeld aantal activiteiten per vereniging op jaarbasis laat zien.

Op dit moment heeft Erfgoed Brabant een enquête onder de heemkundekringen uitgezet die vraagt naar de sterktes en zwaktes van diverse aspecten van de organisatie (overheid en relaties, leden en activiteiten, website en tijdschriften, onderwijs en kennis, faciliteiten, collecties en expositie). Hiervan kunnen we wellicht gebruik maken in de verdere ontwikkeling van dit kengetal. We kunnen alvast een globaal beeld schetsen:

- *Provincie Noord-Brabant telt 130 heemkundekringen (bron: Erfgoed Brabant).*
- *Uit de BCM valt af te leiden dat 7,5% van de Brabanders in 2007 lid was van een heemkunde kring of historische vereniging.*

Ter vulling van dit kengetal dient nauw te worden samengewerkt met Erfgoed Brabant en de vraagstelling over lidmaatschap heemkundekring en historische vereniging in de Brabantse Cultuur Monitor te worden gehandhaafd.

6.2 Meer ruimtelijke kwaliteit

De volgende kengetallen sluiten aan bij de doelstelling uit de Kadernota Cultuur in het kader van de Brabantse identiteit: *Meer ruimtelijke kwaliteit: het Brabantse erfgoed en beeldende kunst inzetten voor het vormgeven van de leefomgeving van vandaag en de toekomst.*

Om 'meer ruimtelijke kwaliteit' te meten, stellen we de volgende kengetallen voor:

- 1 **Attending cultureel erfgoed en kunst**, om het Brabantse erfgoed en de Brabantse openbare kunst meer zichtbaar te maken voor de Brabantse bevolking is het nodig dat wordt geïnvesteerd in zichtbare attenderingen (inventarisatie zichtbare attenderingen)
- 2 **Bouwen met erfgoed en kunst**, door vroegtijdig gebruik te maken van erfgoed en kunst in bouwplannen wordt het erfgoed duurzaam verweven met het Brabants landschap

6.2.1 Attendingen cultureel erfgoed en kunst in de openbare ruimte

We gaan hierbij uit van de gedachte dat niet al het ruimtelijk Brabants cultureel erfgoed of de openbare kunst als dusdanig herkend wordt door de Brabander. Mensen zouden meer bewust gemaakt kunnen worden van het Brabantse verleden door ze er simpelweg meer attent op te maken (zogenaamde attenderingen). Dit kengetal zou in ieder geval moeten bestaan uit een objectief gegeven en een subjectief gegeven.

Eenzijds een objectief gegeven dat gaat over het aantal attenderingen op kunst en cultureel erfgoed. Voor een dergelijk kengetal moet gekeken worden of er goede registraties bestaan van (aantallen) verwijzingen (ANWB of andersoortig) en routes (VVV e.d) die attenderen op cultureel erfgoed en beeldende kunst. Mogelijk dat ook de Cultuurhistorische Waardenkaart hier informatie over in zich draagt. Anderzijds moet dit kengetal bestaan uit een subjectief gegeven over de zichtbaarheid van de kunst en het cultureel erfgoed. We bekijken hier alvast een tweetal stellingen over cultureel erfgoed uit de BCM:

- *'Noord-Brabant is rijk aan monumenten en historische gebouwen'. 74,0% van de Brabanders is het hiermee (geheel) eens, 4,8% (geheel) oneens en 21,2% neemt hierin een neutrale positie. Regio Noordoost-Brabant is significant positiever dan de andere 3 regio's; zij zijn het voor 82,6% (geheel) eens met deze stelling. 16% heeft ten opzichte van deze stelling een neutrale mening en 1,4% is het hiermee (geheel) oneens.*
- *'Noord-Brabant kent veel karakteristieke dorpen en steden'; 87,6% van de Brabanders is het hiermee (geheel) eens en 2,7 is het hiermee (geheel) oneens. 9,7% heeft een neutrale mening ten opzichte van deze stelling.*

Dit kengetal staat nog in de kinderschoenen en moet nog verder uitgewerkt worden, zowel in de definiëring als in de uitvoering. Hiervoor zal onderzocht moeten worden hoe we kengetal kunnen ontwikkelen uit de voorgestelde objectieve en subjectieve gegevens over attenderingen op het erfgoed. Gegevens over attenderingen op kunst in de openbare ruimte worden wellicht geregistreerd (bijvoorbeeld bij Stichting Kunst en Openbare Ruimte), dergelijke bronnen moeten nog worden onderzocht.

6.2.2 Bouwen met erfgoed en kunst

Een dergelijk kengetal zou aan moeten geven hoe vaak het voorkomt dat kunst en/of erfgoed wordt geïntegreerd in nieuwe bouwprojecten. Het is mogelijk dat gemeentelijke afdelingen 'bouwen en wonen' hier informatie over hebben. Alvorens hier een kengetal voor te kunnen ontwikkelen is een quick scan bij een aantal gemeenten wenselijk om te inventariseren wat de mogelijkheden zijn. We kunnen hier geen deelgegevens over aanleveren.

Dit kengetal dient nog verder ontwikkeld te worden. Een quick scan onder enkele gemeentelijke afdelingen bouwen en wonen kan snel meer duidelijkheid bieden over de informatie die nodig is ter vulling van dit kengetal.

6.3 Verbinden verleden en actualiteit

De volgende kengetallen sluiten aan bij de doelstelling uit de Kadernota Cultuur in het kader van de Brabantse identiteit: *Het verleden meer verbinden aan de actualiteit: Brabanders laten zien dat ze meer met hun verleden hebben dan ze denken.*

In het kader van deze doelstelling willen we de volgende gegevens meten:

- 1 **Verhouding bereik erfgoededucatie en bereik kunsteducatie**, om Brabanders bewust te maken van het culturele erfgoed is het van belang dat hier voldoende aandacht aan wordt besteed via erfgoededucatie (geen kunsteducatie). Een verhoudingscijfer tussen erfgoed en kunsteducatie is hiervoor te gebruiken.
- 2 **Gebruik gedigitaliseerd erfgoed**, om aan te sluiten bij de actualiteit (en het verleden te verbinden aan deze actualiteit) is het nodig Brabanders aan te bieden om gebruik te maken van nieuwe digitale technieken: erfgoed dus via het internet toegankelijk maken.
- 3 **Brabants gevoel**, het is belangrijk bij Brabanders te monitoren hoe 'Brabants' zij zich voelen en hoe verbonden zij zich voelen met de Brabantse identiteit. Hierbij wordt uitgegaan van de gedachte dat het Brabantse identiteitsgevoel sterker wordt naarmate meer Brabanders zich verbonden voelen met het Brabantse verleden én heden.

6.3.1 Verhouding erfgoededucatie en kunsteducatie

In de expertsessies 'Versterken Brabantse Identiteit' is gewezen op het belang van zowel cultuureducatie als meer specifiek de erfgoededucatie. De verhouding van het bereik van beide educatievormen is een goede maat voor in hoeverre erfgoed voldoende 'gepromoot' wordt.

Het PON heeft in 2007 een onderzoek uitgevoerd onder de Brabantse Centra voor de Kunsten. Dit brengt het bereik van de Centra voor de Kunsten globaal in beeld (zie paragraaf 5.2.3. deelcijfer bereik cultuureducatie). We hebben echter op dit moment geen gegevens over het bereik van erfgoededucatie. Erfgoed Brabant kan deze op termijn wellicht leveren.

Dit kengetal is te vullen met gegevens van Kunstbalie en Erfgoed Brabant. Alvorens de data van de steunfuncties te gebruiken ter vulling van dit kengetal, dient deze nader bekeken te worden (met name over in hoeverre hierin een overlap zit).

6.3.2 Aanbod en gebruik gedigitaliseerd erfgoed via internet

Naast het bewaren (conserveren) van erfgoed in digitaal formaat is het voor het verbinden van het verleden met de actualiteit belangrijk dat het gedigitaliseerde erfgoed door Brabantse burgers kan worden 'bezocht' (en dat dit ook daadwerkelijk gebeurt). Een gedeelte van het culturele erfgoed wordt inmiddels digitaal geregistreerd (zie deelcijfer 6.1.3), maar in hoeverre het culturele erfgoed beschikbaar is voor (en bezocht wordt door) bezoekers via het internet wordt vooralsnog nergens geregistreerd. Een optie zou zijn om te kijken naar de bezoekerscijfers van erfgoedwebsites zoals de provinciale Cultuur Historische Waarden Kaart of Thuisin-Brabant.nl. Maar een cijfer dat op deze manier wordt samengesteld zal waarschijnlijk veel dubbele bezoekers in zich dragen. Daarnaast laat iedere website afzonderlijk slechts een beperkt gedeelte van de gebruikers van gedigitaliseerd erfgoed zien. Daarom stellen we voor de Brabantse Cultuurmonitor in te schakelen om een goed beeld te krijgen van het gebruik van gedigitaliseerd erfgoed. Op dit moment wordt in de BCM alleen gevraagd naar de consumptie van programma's over kunst, geschiedenis en literatuur op een digitale manier (via TV, radio, DVD, CD of internet):

- *Van alle Brabanders van 15 jaar en ouder zegt 22% minder dan 1 keer per maand en 23% meer dan eens per maand (tezamen 45%) naar programma's over kunst, geschiedenis en literatuur te kijken via TV, radio, DVD, CD of internet. Via digitale media (DVD, CD en internet) kijkt 31,9% van de Brabanders naar dergelijke programma's.*
- *13,5% doet dit minder dan 1 keer per maand en 18,4% doet dit vaker.*
- *Welke media worden hierbij het meest gebruikt? 24% van de Brabanders doet dit via het internet, 11% via DVD's en 1,2% via CD's.*

Alvorens we in de Brabantse Cultuur Monitor een vraagblok kunnen toevoegen over het gebruik van gedigitaliseerd erfgoed, is het belangrijk om te weten hoe erfgoed via het internet wordt aangeboden. We moeten dus zowel het online aanbod als het gebruik ervan in kaart brengen.

6.3.3 Brabants gevoel

Dit kengetal geeft weer hoe 'Brabants' Brabanders zich voelen en hoe verbonden zij zich voelen met de Brabantse identiteit. We hebben daar geen recente gegevens over, maar kunnen een deelcijfer presenteren uit het onderzoek van Brabant-panel 'Brabantse identiteit' uit 2005. Hierin is gevraagd op een schaal van 1 t/m 5 aan te geven in hoeverre zij zich Brabander voelen: hoe hoger het cijfer, des te sterker men zich Brabander voelt.

- *Ruim een derde (35%) gaf hierbij een '4', een even groot deel voelt zich een echte Brabander en geeft een '5'. Dat betekent dus dat 7 op de 10 Brabanders zich een echte Brabander voelen.*
- *Van de Brabanders die bijna hun hele leven in Brabant wonen, voelt maar liefst 88% zich een echte Brabander.*

Om meer recente gegevens over het kengetal 'Brabants gevoel' te kunnen genereren, voegen we de vraag toe aan de BCM 'in hoeverre men zich Brabander voelt'.

7 Kengetallen: overzicht

De onderliggende doelstellingen van de provinciale thema's 'Versterken van het publieksbereik', 'Versterken van het aanbod' en 'Versterken van de Brabantse identiteit' zijn in dit onderzoek continu leidend geweest. In dit hoofdstuk geven wij schematisch weer voor welke kengetallen per provinciale doelstelling is gekozen. Per schema kunt u aan de titel zien over welke themaveld het gaat. Het schema laat eveneens zien welke kengetallen bij een provinciale doelstelling horen. Daarnaast wordt getoond wat het kengetal weergeeft (*indicator*), in hoeverre (*status*) en hoe deze nog verbeterd kan worden (*Opmerking*). Tenslotte ziet u per schema welke *bron* we voorstellen om het kengetal te vullen.

7.1 Kengetallen: overzicht publieksbereik

Versterken van het publieksbereik					
Doel	Kengetal	Indicator	Status	Opmerking	Bron
Meer publiek	Receptieve cultuurdeelname	Receptieve deelname van Brabanders aan culturele activiteiten	Gereed	Nog te verbeteren door uit te breiden met receptieve cultuurdeelname via oude en nieuwe media.	BCM
	Actieve cultuurdeelname	Aantal Brabanders dat zich actief bezig houdt met amateurkunst	Gereed		BCM
	Waardering aanbod	Mate van waardering cultureel aanbod door de Brabander	Groen	Nog te verbeteren door subjectieve informatie toe te voegen; in BCM vraag toevoegen naar waardering aanbod door burger. Dit cijfer dient aan het kengetal te worden toegevoegd.	BCM
	Innovatieve kracht	Innovatieve kracht van de culturele sector	Oranje	Wegens gebrek aan betere informatie meten we dit nu middels twee stellingen in de BCM. In de toekomst moet dit kengetal verder ontwikkeld worden.	BCM
Meer divers publiek	Diversiteit receptieve cultuurdeelname	Over- of ondervertegenwoordiging van groepen in de Brabantse bevolking bij <i>receptieve</i> cultuurdeelname	Gereed	Beschikbaarheid is afhankelijk van keuze van definitie diversiteit, op dit moment geslacht, leeftijd, opleiding, inkomen. Kwaliteit van de verdeling in één cijfer weergegeven	BCM
	Diversiteit actieve cultuurdeelname	Over- of ondervertegenwoordiging van groepen in de Brabantse bevolking bij <i>actieve</i> cultuurdeelname	Gereed	Beschikbaarheid is afhankelijk van keuze van definitie diversiteit, op dit moment geslacht, leeftijd, opleiding, inkomen. Kwaliteit van de verdeling in één cijfer weergegeven	BCM
	Multidisciplinair	Mate van multidisciplinair festivalbezoek: meer divers publiek door meerdere disciplines bij elkaar te brengen	Groen	Indicator bestaat nu alleen uit festivalbezoek, moet in de toekomst in de BCM breder gemeten worden. Wat voor type festival is multidisciplinair en welke niet?	BCM
	Marketing en communicatie	Mate van kwaliteit, bereik en effect van marketing en communicatie-inspanningen door Brabantse steunfunctie-instellingen door te focussen op informatiezoekgedrag	Geel	Deels te ontwikkelen op basis van Brabantse Cultuur Monitor	BCM

7.2 Kengetallen: overzicht aanbod

Versterken van het aanbod					
Doel	Kengetal	Indicator	Status	Opmerking	Bron
Beter aanbod	Spreiding aanbod	Aantal culturele activiteiten in een bepaalde periode relateren aan inwoneraantal	Geel	Aanbod deels te achterhalen via de steunfuncties, aantal producenten, adresbestanden samenvoegen. Of aantal producties te achterhalen via onderzoek.	BKKC, Kunstbalie, Vrijtijdshuis
	Diversiteit aanbod	Mate van diversiteit van het culturele aanbod in Brabant	Geel	Archiefbestand Vrijtijdshuis optimaliseren in de categorisering van items. Of type producties te achterhalen via onderzoek.	Vrijtijdshuis
	Professionele werknemers	Aantal professionals werkzaam binnen de amateurkunsten	Groen	Herhaalde meting onderzoek onder amateurkunstverenigingen	Kunstbalie
	Professionele bedrijfsvoering	Aantal instellingen in Brabant die aan criterium 'professionele instelling' voldoen	Groen	Code Cultural Governance relateren aan het totaal aantal professionele instellingen.	BKKC
Meer actieve participatie	Aanbod vanuit amateurkunsten	Aantal voorstellingen dat vanuit amateurkunsten in een jaar wordt gegeven	Groen	Controleren of aantal amateurkunst-optredens uit UiB archief dan wel UiB agenda databank te halen zijn, anders herhaling deel CVA onderzoek 2007.	Vrijtijdshuis
	Bereik cultuureducatie: regulier onderwijs	Aantal Brabanders dat jaarlijks in contact komt met enige vorm van cultuureducatie binnen het primaire en voortgezette onderwijs	Groen	Kunstbalie, Erfgoed Brabant en Cubiss beschikken over cijfers, maar we weten niets over de volledigheid, kwaliteit van het bestand.	Kunstbalie, Erfgoed Brabant en Cubiss
	Bereik cultuureducatie: buitenschools	Aantal Brabanders dat jaarlijks in contact komt met enige vorm van cultuureducatie buiten het reguliere onderwijs	Groen	Deelcijfers komen uit onderzoek onder centra voor de kunsten, deze kan herhaald worden. Daarnaast onderzoek doen via de BCM	Centra voor de Kunsten
	Aanbod cultuureducatie	Aantal verschillende soorten cultuureducatie dat in Brabant wordt aangeboden	Geel	Nog verder uitdenken van kengetal, bronnen zoeken.	Kunstbalie, Erfgoed Brabant en mogelijk Cubiss

7.3 Kengetallen: overzicht identiteit

Versterken van de Brabantse identiteit					
Doel	Kengetal	Indicator	Status	Opmerking	Bron
Betere staat onderhoud erfgoed	Staat van onderhoud	Staat van onderhoud erfgoed (meer specifiek achterstallig onderhoud)	Geel	MUSIP, cijfers over de conditie van de Brabantse museumcollecties. Registratie van inspecties Monumentenwacht kunnen inzicht geven in achterstallig onderhoud van de Brabantse monumenten	Erfgoed Brabant MUSIP, Monumentenwacht
	Digitalisering cultureel erfgoed	Mate van digitalisering van het culturele erfgoed	Geel	MUSIP, cijfers over de digitalisering en automatisering van de collecties van de Brabantse musea	Erfgoed Brabant MUSIP
	Heemkunde	Gemiddeld aantal activiteiten per vereniging op jaarbasis die actief zijn op het gebied van immaterieel erfgoed	Groen	Toekomst gebruik van gegevens Erfgoed Brabant (enquête, maar deze dient dan wel herhaald te worden). In BCM wordt vastgelegd aantal Brabanders dat lid is van een heemkunde kring of historische vereniging	Erfgoed Brabant
Meer ruimtelijke kwaliteit	Attendering cultureel erfgoed en kunst	Mate van attendering van Brabanders (en niet-Brabanders) op Brabantse monumenten en kunst in de openbare ruimte	Oranje	Nu gebruik gemaakt van een aantal stellingen uit de BCM, wellicht vindbaar bij VVV, SKOR, Vrijtijdshuis	BCM/VVV/ SKOR/ Vrijtijdshuis
	Bouwen met erfgoed en kunst	Aantal bouwprojecten (% van totaal aantal bouwprojecten) waarbij expliciet rekening gehouden wordt met bestaand erfgoed en/of kunst wordt geïntegreerd	Oranje	Niet bekend wat waar mogelijk geregistreerd wordt en of deze informatie überhaupt boven tafel te krijgen is. Voorstel om in 2010 een Quicksan onder gemeentebesturen te voeren.	Gemeentelijke afdelingen Bouwen en wonen
Verbinden verleden en actualiteit	Verhouding erfgoededucatie en kunst-educatie	Verhouding bereik erfgoed-educatie en bereik kunst-educatie als waarde of erfgoed voldoende gepromoot wordt	Geel	Zowel Kunstbalie Als Erfgoed Brabant (als ook Cubiss) hebben de beschikking over cijfers cultuur-educatie. Onduidelijk is nog de volledigheid en kwaliteit. Er is mogelijk sprake van overlap.	Kunstbalie, Erfgoed Brabant
	Gebruik van gedigitaliseerd erfgoed	Gebruik en waardering van gedigitaliseerd erfgoed door de Brabander	Groen	Voorlopig kunnen we gebruik maken van vraag uit de BCM (programma over kunst/literatuur/ geschiedenis) voor de media DVD/ CD/Internet. In volgende BCM gerichte vragen toevoegen	BCM
	Brabants gevoel	Hoe Brabants voelen Brabanders zich?	Groen	Onderzoek Brabantse identiteit 2005 (Brabantpanel 2005), geen recentere gegevens. Vraagstelling toevoegen aan de eerstvolgende meting BCM.	BCM

7.4 Tenslotte

Op dit moment ligt er een fundament. De steunfuncties én de provincie hebben gezamenlijk de richting bepaald van de invulling van de kengetallen. Sommige kengetallen zijn op dit moment in zijn geheel uitgekristalliseerd. De onderliggende indicatoren zijn goed genoeg ontwikkeld en gezamenlijk vormen zij het construct van het uiteindelijke kengetal. Met de beschreven kengetallen kan al sturing worden gegeven aan het provinciale beleid. Een aantal andere kengetallen zijn op dit moment wel beschreven, maar de wijze waarop we het kengetal kunnen vullen met gegevens is nog niet geheel duidelijk. In die gevallen is het nodig het mogelijke bronnenmateriaal nader te bestuderen en/of registraties zodanig aanpassen dat ze in de toekomst bruikbaar zijn om periodiek informatie te leveren. Tot slot zijn er enkele kengetallen die nog in de kinderschoenen staan. Hiervoor dient eerst te worden bekeken of het onderliggende construct van het kengetal goed genoeg is, met andere woorden 'of het meet wat we willen meten'.

Bijlagen:

Stuurinformatie voor cultuur

Bijlagen: Stuurinformatie voor cultuur

mevrouw drs. M. van Bommel
drs. E. Edelmann

PON, kennis in uitvoering

november 2009

Het PON heeft dit onderzoek verricht in opdracht van de Provincie Noord-Brabant:

Provincie Noord-Brabant

© 2009 PON, kennis in uitvoering

Het auteursrecht van deze publicatie berust bij het PON. Gehele of gedeeltelijke overname van teksten is toegestaan, mits daarbij de bron wordt vermeld.

Vermenigvuldiging en publicatie in een andere vorm dan dit rapport is slechts toegestaan na schriftelijke toestemming van het PON.

PON
Postbus 90123
5000 LA Tilburg
Telefoon: (013) 535 15 35
Fax: (013) 535 81 69
E-mail: info@hetpon.nl
Internet: www.hetpon.nl

Inhoud

Bijlage 1: Uitkomsten Expertsessies	5
Bijlage 2: Archiefbestand Uit in Brabant	29
Bijlage 3: Literatuur	31

Bijlage 1: Uitkomsten Expertsessies

Expertsessie Vergroten van het Publieksbereik

Deze expertsessie heeft als thema het vergroten van het publieksbereik. Aan deze sessie hebben elf experts deelgenomen. Drie van de vier Brabantse culturele steunfuncties waren vertegenwoordigd (Kunstbalie met 3 personen, Uit in Brabant met 2 personen en Erfgoed Brabant door 1 persoon). Daarnaast hebben 4 provincieambtenaren in de sessie geparticipeerd.

De inhoud van deze sessie is samengesteld in het kader van het provinciale doel: Versterken van het publieksbereik (Koepelnota Cultuur). Aan de hand van het willen versterken van het publieksbereik heeft de provincie zich twee subdoelen gesteld die we als uitgangspunt hebben genomen voor het invullen van deze sessie:

- 1 Meer 'genieters': zoveel mogelijk inwoners van Noord-Brabant laten genieten en profiteren van cultuur.
- 2 Diverser publiek: een zo breed mogelijk publiek bereiken.

Hoe kunnen we het publieksbereik vergroten?

Werkwijze en inhoud van de sessie

De eerste sessie zijn we gestart met een open brainstorm. De centrale vraag hierbij was: *Wat zijn de zaken die ertoe doen als we het hebben over het vergroten van het publieksbereik?* Na het invoeren van de items, is aan de deelnemers gevraagd de items te categoriseren in verschillende mappen. Twee mappen waren al voorgeprogrammeerd, 'meer publiek' en 'meer divers publiek', twee categorieën hebben we nog toegevoegd; 'Waardering aanbod' en 'Communicatie/marketing'. Vervolgens zijn per categorie de ingevoerde items besproken en is de deelnemers gevraagd met welke activiteiten men dit zou kunnen bewerkstelligen of welke activiteiten hiervoor in het verleden reeds zijn ondernomen. Daarna is aan de experts gevraagd om per categorie de effectiviteit van de verschillende activiteiten op het publieksbereik te beoordelen met een score op een 6-puntsschaal. Hoe hoger de score, hoe meer men denkt dat het een positieve uitwerking heeft op het publieksbereik.

Meer publiek

Om het publieksbereik te vergroten zijn de experts het er over eens dat:

- 1 Het gehele culturele aanbod in Brabant beter toegankelijk gemaakt moet worden (niet alleen fysiek maar ook digitaal; niet alleen voor Brabanders, maar ook voor de rest van de wereld (internationaal)).
- 2 Er beter samengewerkt moet worden, tussen gemeenten onderling, tussen gemeenten en provincie, instellingen en organisaties. Samenwerking tussen deze partijen is nodig om overlap en conflicterende regelgeving te voorkomen. Door samenwerking tussen verschillende organisaties en instellingen kan het draagvlak binnen de lokale samenleving worden versterkt. Door meer partijen erbij te betrekken kan eveneens een nieuw en gevarieerder aanbod ontstaan.

Daarnaast zijn er nog enkele zaken waarvan men verwacht dat ze een positief effect zullen hebben op het publieksbereik. De experts denken hierbij op twee sporen:

Eenzijds is het nodig om het bestaand publiek steeds weer te verrassen en nieuw publiek te verleiden. Hiervoor is creativiteit en vooral innovatie nodig.

Daarnaast wordt het belangrijk geacht dat er dingen gedaan worden die beklijven. Dit (evenals de kracht van de herhaling) vraagt om aandacht voor die zaken die al goed zijn en waarvoor het publiek waardering heeft. Hierbij wordt geopperd om de Brabantse bevolking te vragen naar de beoordeling van verschillende soorten culturele activiteiten in Brabant.

In het kader van bovenstaande thema's wordt geopperd dat het nodig is dat er gekeken wordt naar de vraag en dat het wenselijk zou zijn om het publiek mee te laten denken. Hiervoor zou prosuming (de burger zowel laten produceren (amateurkunst bevorderen) als ook laten consumeren) bevorderd moeten worden en de toegankelijkheid van het aanbod moet worden verhoogd, bijvoorbeeld via het inschakelen van web 2.0.

Tot slot wordt er ook op gewezen dat er met bepaalde optredens/voorstellingen veel meer publiek kan worden bereikt als men de activiteit op meer plaatsen dan de gebruikelijke organiseert (dus niet alleen in het culturele centrum in de buurt, maar ook op andere plaatsen).

Meer divers publiek

Naast meer publiek voor de verschillende Brabantse culturele activiteiten streeft de provincie Noord Brabant ook naar een meer divers publiek (een zo breed mogelijk publiek te bereiken). Ook de jeugd, de ouderen, allochtonen, eenoudergezinnen, werkende ondernemer et cetera moeten in Brabant kunnen genieten van cultuur en de Brabantse identiteit kunnen proeven. Hoe denken de experts erover om dat te bewerkstelligen?

In de eerste plaats zegt men dat aansluiting gezocht moet worden bij de verschillende doelgroepen. Niet alleen via het onderwijs maar ook via andere kanalen zoals internet en televisie. Ook hieruit wordt het belang duidelijk dat men hecht aan marketing en communicatie.

Een tweede belangrijk aspect om een meer divers publiek in Brabant te krijgen ligt in samenwerking. Men pleit ervoor om veel meer geledingen uit de samenleving te betrekken bij het opzetten van evenementen (in een aantal Brabantse dorpen is men hier al erg goed in) en ook om samenwerking tussen culturele instanties te bevorderen. Op deze wijze kan meer power en slagkracht worden verwezenlijkt.

Evenals bij het verwezenlijken van meer publiek vinden de experts het voor het verkrijgen van een meer divers publiek van belang dat:

- 1 Het aanbod beter toegankelijk gemaakt moet worden, in de eerste plaats via het onderwijs en buitenschoolse activiteiten, want daarmee worden alle doelgroepen bereikt (ook via internet).
- 2 het bestaande publiek vaker moet worden verrast en het nieuwe publiek beter worden verleid. Hierbij zoomt men in op onderwerpen die veel mensen aanspreken. 'Presenteer deze op zodanige wijze dat het inhoudelijk en qua vorm goed overkomt en doe het bovendien zo dat mensen mee kunnen spelen'. Ook hierbij acht men samenwerking van belang.

Een laatste belangrijk aspect voor het verkrijgen van een meer divers publiek is het met elkaar in contact brengen van bestaande groepen publiek.

Communicatie en marketing

Bij het vergroten van het publieksbereik voor culturele zaken spelen communicatie en marketing uiteraard een belangrijke rol. Het meeste effect wordt verwacht van:

- 1 Inzetten op de netwerken die er zijn om activiteiten onder de aandacht te brengen. In het bijzonder via lokale netwerken waar de lijnen korter zijn en daardoor sneller resultaat geboekt kan worden.
- 2 Voldoende inzet op het vermarkten van een evenement of een activiteit. Hierbij is men van mening dat nu vaak al het geld wordt gestoken in een productie en vergeet men dat met een gereserveerd deel van het budget voor marketing veel meer publiek bereikt kan worden. Het publiek moet geïnformeerd worden over de mogelijkheden.

In het kader van het vermarkten van de culturele activiteiten in Brabant wordt ook gewezen op het belang van onderzoek naar de doelgroepen die men wil bereiken. Inventariseer waar het publiek om vraagt. Kijk waar de behoeften liggen en zet daar op in als je activiteiten ontplooid.

Bij dit laatste wordt meegegeven dat voorzichtigheid is geboden. Kunst mag ten slotte meer zijn dan de grote gemene deler die iedereen wil, kunst heeft ook de functie van provoceren en misstanden aan de kaak stellen.

Waardering aanbod

Hier worden vooral zaken genoemd die betrekking hebben op het toegankelijk maken van het aanbod, men name door flexibel te zijn in het aanbod (bijvoorbeeld wat betreft tijd en ruimte van het aanbod). Daarnaast vinden experts het belangrijk om in te spelen op de vraag. Hierbij wordt opgemerkt dat aanbod soms ook vraag creëert, dus dat dit beide kanten uit kan werken. In deze sessie hebben we dit onderwerp niet verder uitgediept. Waardering van het aanbod is ons inziens uiteraard een voorwaarde voor het bereiken van meer publiek. In een toekomstige cultuurmonitor is het zaak om niet alleen te registreren wat de Brabantse bevolking zoal bezoekt, maar ook bij de Brabantse bevolking te peilen hoe men het culturele aanbod in de eigen omgeving waardeert.

Mogelijkheden om publieksbereik te verhogen

In deel 2 van de expertsessie 'vergroten publieksbereik' hebben we de experts een groot aantal culturele activiteiten voorgelegd, zowel activiteiten waar men zelf actief aan kan deelnemen als receptieve activiteiten. De volledige lijst kunt u in de bijlage teruglezen.

Meer publiek

Bij het tweede deel van de expertsessie hebben we ervoor gekozen om te praten over activiteiten die men heeft ontplooid of zou willen ontplooien om het publieksbereik te verhogen. Bij de presentatie van de lijst met sectoren/disciplines werd opgemerkt dat de sectorale insteek achterhaald zou zijn. De experts zijn van mening dat juist door een multidisciplinaire aanpak op dit moment meer publiek naar culturele evenementen wordt getrokken. Dit zijn dan ook twee items (multidisciplinair actief en multidisciplinair passief) die nog aan de gross-lijst zijn toegevoegd.

Andere zaken die werden toegevoegd zijn: bibliotheekbezoek, cultuur via regionale TV en andere media, activiteiten met betrekking tot dialect: taal, muziek toneel en dergelijke) en activiteiten met betrekking tot regionale gerechten/eetcultuur. Nadat alle culturele activiteiten van mogelijke acties zijn voorzien is aan de experts gevraagd om 100 punten te verdelen over de verschillende items. Deze 100 punten zijn op te vatten als 100.000 euro die men zo moet verdelen tussen die activiteiten waarvan men verwacht dat ze het meest zullen bijdragen aan het vergroten van het publieksbereik. Een zelfde exercitie is uitgevoerd maar dan met betrekking tot het verkrijgen van een meer divers publiek.

Aan het eind van deze deelsessie 'culturele activiteiten' en publieksbereik blijken de twee extra toegevoegde items multidisciplinaire activiteiten (met onderscheid actief-passief) hoog te scoren (plaats 1 en 4 en samen goed voor meer dan 20 van de 100 punten die men mocht verdelen. Alle andere extra toegevoegde items krijgen niet meer dan 4 van de 100 punten.

Als het gaat om het vergroten van het publieksbereik in termen van meer publiek moet volgens de experts ingezet worden op:

Soort activiteit	Omschrijving activiteit	Gemiddelde	STD
Receptief	Multidisciplinair ¹	14,1	17,6
Actief	Podiumkunsten (toneel, cabaret, dans, zang en muziek)	9,1	10,4
Receptief	Bezoek aan musea, galerieën, ateliers	8,2	7,5
Actief	Multidisciplinair	7,7	8,5
Actief	Activiteiten rondom erfgoed	6,4	7,1
Receptief	Lezingen over lokale of regionale geschiedenis, bezoek aan archief en/of bezienswaardige gebouwen	5,9	7,4
Actief	Beeldende kunst (inclusief textiele werkvormen)	5,5	6,9

In bovenstaand schema is te zien dat de experts het er over eens zijn dat voor het verkrijgen van meer publiek naar culturele activiteiten zowel voor actieve cultuurparticipatie als receptieve cultuurparticipatie een multidisciplinaire aanpak wenselijk is.

Bij een receptieve multidisciplinaire aanpak denkt men dan aan festivalbezoek, combinaties van kunst en erfgoedactiviteiten. Schatten van Brabant wordt als een goed voorbeeld genoemd. Iemand merkt op dat men Schatten van Brabant als het verbindende en innovatieve provinciale culturele programma moet verankeren en bestendigen, het liefst in combinatie met Brabantstad Culturele Hoofdstad 2018. Iemand anders plaatst de kritische kanttekening dat in een multidisciplinaire aanpak elke discipline zijn eigen kracht dient te behouden.

¹ Bij het hoogscorende item dient te worden aangetekend dat 1 van de deelnemers 55 of 60 van de 100 punten heeft gegeven. Dit resulteert in de eerste plaats met een gemiddelde van 14,1, maar tevens in een grote standaarddeviatie (17,6).

En dit is weer niet te rijmen met de opmerking dat om meer publiek te bereiken ook een multidisciplinaire aanpak heel laagdrempelig moet zijn. Hiermee lijkt toch het belangrijkste criterium voor het vergroten van het publieksbereik niet te zijn gelegen in multidisciplinariteit, maar juist in laagdrempeligheid. Ook hier rijst de vraag: 'Wie bewaakt de kwaliteit, het culturele gehalte van de aangeboden culturele activiteiten?'. Tot slot wordt opgemerkt dat een brede kennismaking met de mogelijke cultuurdisciplines (receptief) de mogelijkheid biedt keuzes te maken bij actieve participatie.

Bij multidisciplinariteit in het actieve segment wordt opgemerkt dat festivals uitermate geschikt zijn om zowel actief als receptief met elkaar te verbinden: cross-sectorale activiteiten. Tevens waarschuwt men er hier voor om multidisciplinair niet alleen te zien als een uitwerking van cultuur met een grote C, maar van hoog tot laag. Tot slot speelt actieve multidisciplinariteit ook in de erfgoedsector: archieven, musea, bibliotheken en heemkundekringen kunnen naar elkaar toegroeien.

Met betrekking tot multidisciplinair zijn er volop ideeën, maar is er ook veel discussie. Het begrip biedt ons inziens weinig aanknop punten om te komen tot een kengetal, multidisciplinair moet tenslotte geen doel op zich worden.

Om het publieksbereik te vergroten bij receptieve activiteiten zien de experts de meeste kansen bij bezoek aan musea, galerieën en ateliers en bij bezoek aan lezingen over lokale of regionale geschiedenis, bezoek aan archief en/of bezienswaardige gebouwen. De Brabantse Cultuurmonitor biedt mogelijkheden om hier een kengetal voor te ontwikkelen. Zo ook voor de activiteiten waarbij mensen zelf actief bezig zijn. Daar ziet men de meeste kansen binnen de podiumkunsten, activiteiten rondom erfgoed en beeldende kunst. Ook hiervoor is op basis van de Brabantse Cultuurmonitor een kengetal voor te ontwikkelen.

Breder publiek

Als het gaat om het vergroten van het publieksbereik in termen van breder, oftewel meer divers publiek moet volgens de experts ingezet worden op:

Soort activiteit	Omschrijving activiteit	Gemiddelde	STD
Actief	Podiumkunsten (toneel, cabaret, dans, zang en muziek)	10,9	8,6
Actief	Multidisciplinair	10,0	12,45
Actief	Activiteiten rondom erfgoed	8,6	8,7
Receptief	Multidisciplinair	8,2	10,8
Receptief	Bezoek aan musea, galerieën, ateliers	7,7	6,5
Receptief	Lezingen over lokale of regionale geschiedenis, bezoek aan archief en/of bezienswaardige gebouwen	7,3	9,3
Actief	Activiteiten met betrekking tot regionale gerechten/eetcultuur	6,4	7,8

Met uitzondering van het laatste item stemmen de hoogst scorende items waarbinnen men kansen ziet voor het realiseren van een breder publiek overeen met wat we zagen bij meer publiek. Bij een aantal van deze items worden wel andere activiteiten genoemd. Zo vindt men het voor het bereiken van een breder publiek belangrijk om in te zetten op festivals (multidisciplinair receptief). Festivals trekken met hun zeer uiteenlopende opzet en insteek verschillende doelgroepen en zijn daarmee bij uitstek geschikt voor het aantrekken van een meer divers publiek.

Bij 'multidisciplinair actief' en 'lezingen over lokale of regionale geschiedenis, bezoek aan archief en/of bezienswaardige gebouwen' verwijst men naar Schatten van Brabant, waarbij men (binnen deelprojecten) er goed in slaagde nieuw en breder en meer divers publiek te verleiden). Tot slot wordt vaker opgemerkt dat voor het verkrijgen van een meer divers publiek het wenselijk is dat de activiteiten die worden aangeboden laagdrempelig zijn.

In zijn algemeenheid wordt bij het bereiken van een meer divers publiek opgemerkt dat het verstandig is om activiteiten in eerste instantie te richten op het onderwijs en ze pas later te verbinden met activiteiten in de vrije tijd. Daarna worden de diverse achterbannen vanzelf bij culturele activiteiten betrokken. Cultuurparticipatie begint thuis en in het onderwijs. Op de thuissituatie heb je als provincie weinig invloed, op het onderwijs wel.

Expertsessie Versterken van het Aanbod

Aan de expertsessie 'versterken van het aanbod' hebben 8 experts deelgenomen. Drie mensen hebben geparticipeerd vanuit BKKC en twee vanuit de provincie. Daarnaast waren zowel Erfgoed Brabant als het Brabants Historisch Centrum en de Kunstbalie vertegenwoordigd door één persoon.

Werkwijze en inhoud van de sessie

Om te zorgen dat alle deelnemers hetzelfde kader als uitgangspunt nemen is gestart met een definitie van het begrip 'Cultureel aanbod'. Dit begrip hebben we gedefinieerd als: *Cultureel aanbod beschouwen we als alles wat er aan Brabant wordt geproduceerd, alle creatieve uitingen voor een bepaald publiek. Het culturele aanbod kunnen we in een vijftal categorieën indelen; beeldende kunst, podiumkunsten, literaire activiteiten, audiovisuele activiteiten en activiteiten rondom erfgoed.* Alle creatieve uitingen waarmee men niet naar buiten treed voor publiek, worden dus niet mee genomen in deze definitie.

Voor de invulling van het programma hebben we ook hier gekozen de lijn te volgen van de subdoelstellingen die gedefinieerd zijn in het kader van het versterken van het aanbod door de provincie (kadernota Cultuur). De sessie gaat achtervolgend in op de twee subdoelstellingen:

- 1 Beter aanbod: versterken van dynamiek in het Brabantse cultureel leven door in te zetten op de ontwikkeling van talent en kwaliteit.*
- 2 Meer actieve participatie: zoveel mogelijk inwoners van Noord-Brabant de kans geven zelf cultuur te maken.*

Er is ook hier gekozen om iedere deelsessie te starten met een centrale vraag. Daarna vragen we naar concrete activiteiten en er is gewerkt met prioritering van activiteiten ten behoeve van de doelstellingen.

Beoordeling kwaliteit cultureel aanbod in Brabant

De experts zijn over het algemeen tevreden over de kwaliteit van het huidige culturele aanbod in Brabant. Zij waarderen het huidige aanbod gemiddeld met een 7,4 (standaarddeviatie 0,79).

Er zijn een hoop aspecten van het Brabantse culturele aanbod waarover men tevreden is. Men waardeert de grote diversiteit van het huidige aanbod, de geografische spreiding (in heel Brabant is genoeg divers cultureel aanbod) en ook de kwaliteit van de voorstellingen, de podia en musea wordt als goed beschouwd.

Beter aanbod

In dit gedeelte van de sessie bespreken we de eerste doelstelling van de provincie in het kader van het versterken van het aanbod. *Beter aanbod: versterken van dynamiek in het Brabantse cultureel leven door in te zetten op de ontwikkeling van talent en kwaliteit.*

In dit gedeelte van de sessie is de afbakening gemaakt dat het hier gaat over receptieve cultuurconsumptie (dus niet over actieve cultuurparticipatie, dit onderwerp wordt in een later stadium behandeld).

Aan de deelnemers is gevraagd wat zij missen in het huidige culturele aanbod en te stemmen op hetgeen zij vinden dat het meest gemist wordt in Brabant. Daarna is gevraagd naar activiteiten die op deze items kunnen worden ondernomen.

Het meest gemist wordt 'een brede, maar vooral vroege integratie van kunst binnen diverse ontwikkelingen (ruimtelijke onderwerpen, architectuur, onderwijs et cetera), kortom kunst als vanzelfsprekende factor en niet als extra' (62%). De activiteiten die de experts wenselijk vinden om te ondernemen liggen in de lijn van educatie (kunst-cultuuronderwijs als verplicht vak, erfoededucatie als leerstof inzetten en investeren in contact en begeleiding van het onderwijs) en in de lijn van beleidsmatige zaken (verplicht invoeren percentageregeling vroegtijdige integratie bij bouwprojecten, beslissers en ambtenaren effectief informeren over meerwaarde cultuurintegratie en verplicht stellen van eigentijdse culturele uitingen bij bijvoorbeeld opening van (gerestaureerde) gebouwen).

Daarnaast zijn de experts van mening dat cultuur nog meer in de haarvaten van Brabant mag worden gebracht (50%). Alle soorten cultuuruitingen (zowel high brow als low culture) zouden beschikbaar moeten zijn zowel in de kleine kernen als in de grote steden. De oplossingen hiervoor zien de experts in de beleidsmatige kant (zorgen voor een betere spreiding) en bij de exposities of voorstellingen zelf (bijvoorbeeld reizende tentoonstellingen). Zo zouden er regionale cultuurmakelaars ingezet kunnen worden en zouden gemeenten aangespoord en geadviseerd moeten worden tot betere en meer aandacht voor cultuur (en daar dan ook personeel voor vrij moeten maken). In de lijn van het verplaatsen van voorstellingen wordt geopperd dat er meer voorstellingen op locatie zouden kunnen worden uitgevoerd (waarbij dan bewust een buitengebied wordt opgezocht) en dat het goed is om de boer op te gaan met voorstellingen.

Ook cultuureducatie wordt gemist, met name de verbinding tussen binnen- en buitenschoolse educatie en de samenwerking met de amateursector (50%). Oplossingen die worden aangedragen zijn het verplicht stellen van cultuuronderwijs en partijen bij elkaar brengen, tenslotte leidt kennis van elkaars expertise tot nieuwe ideeën.

Ontwikkeling van audiovisuele kunst en nieuwe media in relatie tot andere media zou sterker mogen ontwikkelen in het culturele aanbod van Brabant (50%). Hiervoor zou een centraal schakelstation voor audiovisuele en nieuwe media (inclusief de raakvlakken met beeldende kunst) de oplossing zijn. Daarnaast wordt door de experts een werkplaats of productiehuis geopperd voor audiovisueel talent en vindt

men het een idee om voorbeeldprojecten te ontsluiten voor een brede doelgroep. Ook wordt een oplossing in de beleidsmatige richting gegeven; bundel de krachten die in het vakgebied actief zijn in onze provincie en maak een plan voor de realisatie van de gezamenlijke doelen.

We hebben eveneens gevraagd welke activiteiten er reeds door de eigen organisatie worden gedaan en welke activiteiten wenselijk zijn om een beter en meer divers cultureel aanbod in Brabant te verkrijgen. Hierop zijn door middel van allocatie gevraagd om 100 punten te verdelen over de verschillende items. Deze 100 punten zijn op te vatten als 100.000 euro die men zo moet verdelen tussen die activiteiten waarvan men verwacht dat ze het meest zullen bijdragen aan het versterken van het aanbod. In onderstaand schema op welke zaken de experts zouden investeren.

	Soort activiteit	Omschrijving activiteit	Gemiddelde	STD
1	Vindt plaats	Professionaliseren makers en instellingen (artistiek, bedrijfsvoering, betere aansluiting vraag en aanbod)	18,1	24,2 ²
2	Wenselijk	Centrale rol voor de steunfuncties in het traject Brabantstad Culturele Hoofdstad om te laten zien aan de hele wereld waartoe cultuur in Brabant in staat is	10,0	10,7
3	Vindt plaats	Schatten van Brabant als innovatief cultureel programma, waarbij de link tussen erfgoed (cultuur van toen) en hedendaagse cultuuruitingen (cultuur van nu) wordt gelegd	9,4	14,7
4	Wenselijk	Werkplaats/productiehuis voor audiovisuele kunst en nieuwe media	8,8	10,3
5	Vindt plaats	Initiëren van voorbeeldstellende projecten op gebied van kunst en cultuur in relatie tot ruimtelijke ordening, natuur en milieu en erfgoed	8,1	10,0
6	Wenselijk	Nominatie Brabantstad Culturele Hoofdstad	5,6	11,2

Als we kijken naar het versterken van het aanbod dan zou volgens de experts moeten worden ingestoken op 3 thema's:

- 1 De professionalisering van de makers en de instellingen. Hierbij wordt geopperd dat er zou moeten worden ingezet op deskundigheidsbevordering en talentontwikkeling van de makers en personeel van de instellingen. Deze deskundigheidsbevordering en talentontwikkeling zou zowel op het gebied van bedrijfsvoering als de inhoud moeten worden doorgevoerd.
- 2 Een investering in het huidige aanbod en de ontwikkeling hiervan. Een investering in het traject tot Brabantstad Culturele Hoofdstad wordt hier vaak genoemd. Hierbij wordt geopperd een centrale rol voor de steunfuncties in het traject Brabantstad Culturele Hoofdstad toe te bedelen. Men stelt dat het hierbij noodzakelijk is om de rol van de steunfuncties expliciet benoemen in de sturingskaders en opdrachtverlening.

² Doordat er 2 personen zijn die het professionaliseren van de makers en de instellingen 50 en 60 punten hebben gegeven, komt deze bovenaan te staan.

Daarnaast is het nodig om te investeren in Schatten van Brabant, met name het aspect van dit programma dat de link tussen erfgoed en hedendaagse cultuur-uitingen legt. Hierbij wordt opgemerkt dat het nodig is om netwerken van erfgoed en hedendaagse kunstinstellingen met elkaar te verbinden. Daarnaast wordt belang gehecht aan gezamenlijk nieuwe projecten te bedenken in het kader van Brabantstad.

Een goede investering in het huidige aanbod zou op het gebied van audiovisuele kunst en nieuwe media zijn. Door de experts wordt veel waarde gehecht aan de opzet van een werkplaats en productiehuis.

- 3 Educatie, met name het initiëren van voorbeeldstellende projecten op het gebied van kunst en cultuur in relatie tot ruimtelijke ordening, natuur, milieu en erfgoed (en een combinatie van deze disciplines). Daarnaast wordt geopteerd voor het betrekken van de erfgoedsector bij binnen- en buitenschoolse projecten. Starten met kunst en cultuureducatie in het onderwijs, maar ook de cultuurinstellingen professionaliseren zodat zij aan kunnen sluiten bij de vraag vanuit het onderwijs.

Meer actieve participatie

In het tweede gedeelte van deze sessie is uitgegaan van de doelstelling; *meer actieve participatie: zoveel mogelijk inwoners van Noord-Brabant de kans geven zelf cultuur te maken*. We bespreken hier de actieve participatie van de Brabander die zelf cultuur maakt, waarbij we het kader hanteren dat een amateurkunstenaar *zelf creatieve activiteiten moet ontplooiën en deze ook voor een publiek vertoont*. Er is aan de experts gevraagd welke activiteiten zij reeds ondernemen en welke activiteiten wenselijk zijn om ervoor te zorgen dat meer mensen amateurkunst beoefenen. Vervolgens is op deze items gestemd naar aanleiding van de vraag op welke activiteit de experts zouden willen investeren in het kader van meer actieve participatie.

In onderstaand schema is te zien dat alle activiteiten die men het meest van belang acht in het kader van meer actieve participatie reeds plaatsvinden of door een organisatie inmiddels zijn opgepakt om door te ontwikkelen.

	Soort activiteit	Omschrijving activiteit	Gemiddelde	STD
1	Vindt plaats	Al op school beginnen met culturele activiteiten, jongeren stimuleren tot amateurkunst	13,8	15,1
2	Vindt plaats	Advisering, ondersteuning en afstemming met gemeenten over (integraal) cultuurbeleid	11,3	8,8
3	Vindt plaats	Ondersteuning centra voor de kunsten om (via onderwijs) activiteiten naar een brede doelgroep te brengen: onder andere via Brede School, buitenschoolse opvang	11,3	12,8
4	Vindt plaats	Publieksactiviteiten op het gebied van erfgoed om Brabander te interesseren voor erfgoed en te stimuleren zelf in te verdiepen/iets mee te doen	8,1	10,0
5	Vindt plaats	Fonds Cultuurparticipatie	6,3	14,1
6	Vindt plaats	Project Kunst Lokaal: subsidie om project te ontwikkelen door samenwerkende lokale partijen met een link naar het onderwijs	5,6	8,2
7	Vindt plaats	Via subsidies	5,6	9,0

Er zijn binnen de genoemde activiteiten 3 thema's te onderscheiden waarop zou moeten worden ingezet:

- 1 Door middel van educatie. Ook in het kader van meer actieve participatie vindt men het belangrijk dat cultuur al vroeg in het onderwijs wordt geïntegreerd. Men vindt het van belang dat alle kinderen onder schooltijd kennis maken met culturele activiteiten, waarna zij zelf een actief vervolg na schooltijd zouden kunnen kiezen. Er zouden projecten kunnen worden ontwikkeld waarin kinderen onder begeleiding van professionele kunstenaars kennis maken met creatieve uitingen. Opgemerkt wordt dat ook centra voor de kunsten ondersteund zouden moeten worden om via onderwijs activiteiten naar een brede doelgroep te brengen.
- 2 Door goed beleid te maken. Hierbij wordt gedacht aan professionalisering van diverse partijen (als voorbeeld wordt gegeven dat steunfuncties voorlichting kunnen geven aan de gemeenten, dat er een cursus cultuureducatie zou moeten zijn voor ambtenaren).
Hier wordt ook belang gehecht aan de opbouw van een goed netwerk en het onderhouden hiervan, als voorbeeld wordt gegeven overleg tussen de wethouders cultuur en het belang van cultuur beter inzichtelijk te maken aan ambtenaren en de politiek door het gezamenlijk optrekken van de steunfuncties en de provincie.
- 3 Door goede communicatie- en marketingactiviteiten de Brabander te interesseren om zelf cultuur en kunst te gaan maken. De prikkeling leidt mogelijk tot interesse om zelf actief amateurkunst te gaan beoefenen.

Expertsessie Versterken Brabantse Identiteit

Aan de expertsessie 'versterken van de Brabantse identiteit' hebben 10 experts deelgenomen. Twee mensen hebben geparticipeerd vanuit Uit in Brabant, twee vanuit de Universiteit van Tilburg en vier vanuit de provincie. Daarnaast waren zowel Erfgoed Brabant als het Monumentenhuis vertegenwoordigd door een persoon.

Werkwijze en inhoud van de sessie

Om te zorgen dat alle deelnemers hetzelfde kader als uitgangspunt nemen is gestart met een definitie van het begrip Cultureel erfgoed. Hierbij is uitgegaan van de definitie van het SCP (het bereik van het verleden), waarin cultureel erfgoed als volgt werd gedefinieerd: *Cultureel erfgoed betreft de materiële overblijfselen die in gesubsidieerde erfgoedinstellingen bewaard worden of op andere wijze door de overheid worden beschermd. Cultureel erfgoed betreft ook de immateriële kant van erfgoed (zoals verhalen, ooggetuigenissen, volkscultuur, oude gebruiken et cetera).*

Voor de invulling van het programma hebben we de subdoelstellingen die gedefinieerd zijn door de provincie (kadernota Cultuur) ten behoeve van het versterken van de Brabantse identiteit als uitgangspunt genomen. De sessie gaat dan ook achtervolgend in op de drie subdoelstellingen:

- 1 *Betere staat van onderhoud erfgoed: duurzame instandhouding van de Brabantse schatten uit het verleden.*
- 2 *Meer ruimtelijke kwaliteit: het Brabantse erfgoed en beeldende kunst inzetten voor het vormgeven van de leefomgeving van vandaag en de toekomst.*
- 3 *Het verleden meer verbinden aan de actualiteit: Brabanders laten zien dat ze meer met hun verleden hebben dan ze denken.*

In lijn van deze drie subdoelen is het programma voor deze sessie uitgedacht. We hebben gekozen om iedere deelsessie te starten met een centrale vraag. Daarna vragen we naar concrete activiteiten, er is gewerkt met prioritering van activiteiten ten behoeve van de doelstellingen en we hebben gevraagd naar de mening van de experts over een aantal stellingen.

Betere staat van onderhoud erfgoed

In het eerste gedeelte van de expertsessie is gesproken over de staat van het onderhoud van het erfgoed, het eerste subdoel uit de Kadernota Cultuur; *Duurzame instandhouding van de Brabantse schatten uit het verleden*.

In het kader van de eerste subdoelstelling is gestart met de centrale vraag: *Hoe kunnen we het Brabantse erfgoed zo goed mogelijk behouden voor de toekomst?* Het gaat in dit gedeelte zowel over materieel als immaterieel erfgoed. We hebben deelnemers gevraagd hiervoor activiteiten te noemen die reeds worden gedaan en daarna naar activiteiten die wenselijk zijn om het Brabantse erfgoed te behouden voor de toekomst. Er is eveneens gevraagd waarom bepaalde wenselijke activiteiten nog niet zijn opgepakt. We eindigen met de vraag om de items te beoordelen op hun belang om het Brabantse cultureel erfgoed te versterken.

Naar aanleiding van de vraag hoe we het Brabantse cultureel erfgoed zo goed mogelijk kunnen behouden voor de toekomst, worden er in de antwoorden twee thema's zichtbaar:

- 1 Onderhoud van het Brabantse erfgoed door behoud.
- 2 Onderhoud van het Brabantse erfgoed door ontwikkeling.

We bespreken de uitkomsten van deze 2 thema's achtereenvolgend.

Onderhoud van het Brabantse erfgoed door behoud

Experts zijn van mening dat instandhouding van het Brabantse culturele erfgoed kan gebeuren door hetgeen wat er is aan cultureel erfgoed juist goed te behouden en in stand te houden. Om dit erfgoed te behouden stellen de experts een aantal voorwaarden;

Men stelt dat het belangrijk is om bij het begin te beginnen; dat wil zeggen inventariseren en documenteren wat we hebben (met name ook de meest waardevolle immateriële zaken in beeld brengen) en dit archief ook digitaal toegankelijk maken. Eveneens wordt opgemerkt dat om het culturele erfgoed te behouden het soms nodig is om bewaarcondities te verbeteren.

Daarnaast zijn de experts van mening dat voor het behoud van het cultureel erfgoed een aantal zaken rondom regelgeving en subsidies van essentieel belang zijn. Ze zijn van mening dat er subsidies beschikbaar moeten zijn voor instandhouding van het erfgoed. Daarbij dient gekeken te worden naar het herbesteden van monumenten, de regelingen rondom subsidies en het beschikbaar stellen van de juiste middelen. Ook wordt het van belang gevonden om gemeenten te motiveren om een actief gemeentelijk monumentenbeleid te voeren.

Onderhoud van het Brabantse erfgoed door ontwikkeling

De andersoortige items die tijdens de sessie genoemd worden gaan met name over het 'vertellen van het verhaal'. Experts zijn van mening dat instandhouding van het Brabantse culturele erfgoed eveneens gebeurt door ervoor te zorgen dat de verhalen achter het culturele erfgoed gaan leven. Op die manier wordt het Brabantse cultureel erfgoed behouden door het te ontwikkelen. Zaken die hier genoemd worden gaan met name over educatie aan jonge(re) doelgroepen en digitalisering van het erfgoed. Deze laatste wordt om twee redenen belangrijk gevonden: ten eerste om het toegankelijk maken van het culturele erfgoed (aan-

sluiten bij hedendaagse ontwikkelingen) en ten tweede om het aantrekken van jongere doelgroepen (en aan te sluiten bij hun leefwereld). Hierbij worden enkele voorbeelden gegeven; interactieve mogelijkheden zoals virtuele bezoeken aan monumenten en erfgoedverhalen die kunnen gaan leven in de virtuele wereld. Daarnaast wordt opgemerkt dat het goed is om het verhaal te vertellen over erfgoed door gebruik te maken van nieuwere technieken, zoals GPS en mobiele telefonie. Op een dergelijke manier kunnen ook jongere doelgroepen wellicht worden geënthousiasmeerd.

Opgemerkt wordt dat het belangrijk is dat er mensen zijn met kennis van de technieken en daardoor dus ook een sterke investering nodig is om het hoofdoel te kunnen bereiken.

Een andere manier om het Brabantse cultureel erfgoed te behouden door ontwikkeling is door jonge mensen via erfgoededucatie te prikkelen en op deze manier de interesse levend te houden. Geopperd wordt dat educatie op het gebied van cultureel erfgoed zowel in het basis- als in het voortgezet onderwijs geïntegreerd zou moeten zijn in het vaste lesprogramma. Cultureel erfgoed zou als thema binnen het onderwijs verankerd moeten zijn. De experts zijn van mening dat via dit kanaal mensen bewust gemaakt kunnen worden van de interactie tussen de eigen identiteit en de regionale identiteit.

Ook hier wordt opgemerkt dat het belangrijk is dat er mensen zijn met kennis en motivatie in het onderwijs om jongere groepen te enthousiasmeren voor het Brabantse cultureel erfgoed. Een sterke investering zou ook hier nodig zijn.

Activiteiten

Aan het eind van deze deelsessie 'Betere staat van het Brabantse erfgoed' is gevraagd aan de experts op welke activiteiten zij zouden inzetten in het kader van een 'betere staat van het Brabantse cultureel erfgoed'. Uit onderstaand schema valt af te lezen dat men het sterkst zou inzetten op activiteiten die ertoe bijdragen dat het Brabants cultureel erfgoed wordt behouden door ontwikkeling (met andere woorden projecten die ertoe bijdragen dat het verhaal achter het erfgoed gaat leven). Men geeft prioriteit aan subsidies voor projecten die zorgen voor behoud van het Brabants cultureel erfgoed door het te ontwikkelen. De experts zijn van mening dat het erfgoed interessant gemaakt zou moeten worden voor nieuwe generaties en jonge(re) doelgroepen én door middel van betere ontsluiting van het erfgoed door digitalisering. Men vindt het daarnaast ook van belang om het culturele erfgoed te behouden door de restauratieachterstand in te lopen.

	Soort activiteit	Omschrijving activiteit	Gemiddelde	STD
1	Vindt plaats	Subsidies projecten behoud door ontwikkeling	10,0	10,5
2	Wenselijk	Ontsluiten van erfgoed door digitalisering	9,5	9,6
3	Vindt plaats	Door middel van cultuurbeleving interessant maken voor nieuwe generaties en jonge doelgroepen	9,0	10,8
4	Wenselijk	Restauratieachterstand inlopen	8,5	12,0
5	Wenselijk	Maak meer gebruik van internet (web 2.0)	8,0	11,6
6	Vindt plaats	Breed publiek draagvlak binnen de provincie genereren	7,5	8,9
7	Vindt plaats	Erfgoed combineren met andere cultuuruitingen	7,5	9,2

Meer ruimtelijke kwaliteit

In het kader van de tweede subdoelstelling is de afbakening gemaakt dat er in dit gedeelte alleen gepraat wordt over het materiële culturele erfgoed (*materiële overblijfselen die in gesubsidieerde erfgoedinstellingen bewaard worden of op andere wijze worden beschermd*) en beeldende kunst. Er is gestart met de vraag; *Waar en op welke wijze wordt het Brabantse erfgoed en de beeldende kunst zichtbaar ingezet voor de ruimtelijke leefomgeving (al dan niet door de eigen organisatie)?* Na het invoeren van de bestaande voorbeelden is gevraagd naar zaken die wenselijk zijn. Ook hier is geëindigd met de vraag naar welke zaken het meest van belang zijn voor het zichtbaar inzetten van het Brabantse culturele erfgoed en beeldende kunst.

Naar aanleiding van de vraag op welke wijze het Brabants erfgoed en de beeldende kunst zichtbaar worden ingezet in de ruimte, kunnen we in de antwoorden drie thema's onderscheiden:

- 1 Erfgoed integreren in het dagelijks landschap
- 2 Integrale aanpak
- 3 Publieksgerichte activiteiten

We bespreken de uitkomsten van deze 3 thema's achtereenvolgend.

Erfgoed integreren in het dagelijks landschap

Erfgoed kan geïntegreerd worden in het dagelijkse landschap. Door mensen erop attent te maken dat er op bepaalde locaties iets bijzonders te zien is, wordt het erfgoed beter zichtbaar. Dit zou bijvoorbeeld kunnen door borden en routes te ontwikkelen die Brabanders attent maken op het culturele erfgoed en beeldende kunst of door op een digitale manier toegang te verlenen tot het erfgoed. Daarnaast wordt door industrieel erfgoed te herontwikkelen in de spoor- en kanaalzones van grote steden, erfgoed ook in het dagelijkse straatbeeld beter zichtbaar.

Integrale aanpak

De experts zijn van mening dat erfgoed en kunst vroegtijdig geïntegreerd zou moeten worden in bouwprojecten. Op een dergelijke manier worden bodemschatten en gebouwen een onmiskenbaar onderdeel van het landschap. Om dit goed te kunnen vormgeven is een gebiedsgericht beleid gewenst.

Publieksgerichte activiteiten

Om het erfgoed en kunst dichterbij de Brabanders te brengen, zou het herkenbaar moeten worden voor een breed publiek. Hiervoor zijn publieksgerichte activiteiten van belang, bij voorkeur door nieuwe technieken en media te gebruiken. Op een dergelijke manier is het wellicht ook mogelijk om meer draagvlak te creëren bij jonger publiek.

In onderstaand schema wordt zichtbaar welke activiteiten de experts het meest van belang achten om beeldende kunst en Brabants erfgoed beter zichtbaar te laten worden in de openbare ruimte. Het is duidelijk dat een integrale aanpak van het landschap en haar gebouwen en bodemschatten het meest wenselijk is. Daarnaast is het van belang dat dit erfgoed en de kunst zichtbaar wordt via meer en herkenbare lieux-de-memoires (plaatsen waar een herinnering tot leven komt) die toegankelijk zijn voor een groot publiek. Ook wordt zichtbaar dat de experts de activiteiten in het kader van Schatten van Brabant waarderen in haar belang om Brabants erfgoed beter zichtbaar te laten worden.

	Soort activiteit	Omschrijving activiteit	Gemiddelde	STD
1	Wenselijk	Integrale aanpak landschap, gebouwen, bodemschatten met een vertaling naar publieksgebruik: recreatie, toerisme, educatie	11,5	11,6
2	Wenselijk	Meer en herkenbare lieux-de-memoires die via aansprekende vormgeving herkenbaar worden voor een groot publiek	10,5	9,0
3	Vindt plaats	Door middel van projecten uit Schatten van Brabant	8,5	8,5
4	Wenselijk	Meer draagvlak te creëren bij jong publiek	8,0	9,5
5	Wenselijk	Subsidies cultureel erfgoed (behoud door ontwikkeling)	7,5	12,8
6	Vindt plaats	(her)ontwikkeling industrieel erfgoed in de spoor- en kanaalzones van grote steden	7,0	10,6
7	Vindt plaats	Verhalen rondom erfgoed	7,0	10,6
8	Wenselijk	Erfgoed als basis voor alle ruimtelijke ontwikkelingen in de provincie	7,0	13,4

Het verleden meer verbinden aan de actualiteit

Voor wat betreft de derde subdoelstelling zijn er twee thema's besproken. Thema één had als vraag: *Waarom is het goed toeven in Brabant, zowel voor autochtone Brabanders als 'import'-Brabanders? Wat zijn de zaken die Brabant aantrekkelijk maken voor Brabanders en niet-Brabanders?* Na het invoegen van de items is door de deelnemers gestemd op welke zaken Brabant het meest aantrekkelijk maakt.

Waarom goed toeven?

	Omschrijving activiteit	STD
1	Diversiteit en historische gelaagdheid van landschap en stadsbeeld	1,8
2	Een sociaal prettige omgeving (veiligheid, cohesie), kleinschalig maar toch open, cultureel divers maar toch herkenbaar	1,5
3	De combinatie van afwisselend landschap met een breed hedendaagse ontwikkelde bevolking en een goede culinaire historie	1,8
4	Combineren van routestructuren met cultuuraanbod (en daarmee ook cultureel erfgoed) in de directe omgeving	1,9
5	Bourgondië begint in Brabant	1,7
6	Het 'totaalplaatje' moet aantrekkelijk zijn (monumentaal object/structuur/historische stad - verhaal erom heen - mogelijkheden voor gezelligheid)	1,8
7	Verenigingsleven	0,8

In bovenstaand schema is te zien welke aspecten de experts als het meest van belang waarden bij het goed toeven in Brabant. Het wordt duidelijk dat de diversiteit en historische gelaagdheid van landschap en standsbeeld door veel experts het meest van belang wordt geacht. Men geeft daarbij aan dat het gaat om de combinatie van stedelijke en landelijke kwaliteiten, dit is een aantrekkelijke verhouding en leidt tot een grote variatie. Er wordt opgemerkt dat de combinatie van stedelijke en landelijke kwaliteiten niet alleen terug te vinden is in de ruimtelijke en landschappelijke functie van het gebied, maar ook in de mentaliteit en identiteit van de Brabanders. Experts noemen hier ook de goede toegankelijkheid tussen steden en ommeland als een positief punt.

Het tweede thema binnen 'het verleden verbinden aan de actualiteit' had als vraag: *Welk gedeelte van het Brabantse erfgoed wordt niet goed zichtbaar in de Brabantse samenleving?*

Items die hier genoemd werden zijn vrij divers; religieus erfgoed, informatief erfgoed, natuur, lokale spannende gebeurtenissen die bij een plek horen, historische verbondenheid met het hertogdom Brabant (België), cultureel erfgoed op internet, culinair erfgoed, industrieel erfgoed, nieuwe erfgoedonderwerpen (bij deze laatste werd opgemerkt dat de blik nog vrij ver terug ligt).

Van bovengenoemde items is gekozen er een aantal te behandelen: Nieuwe erfgoedonderwerpen, Cultuurlandschap, Informatief erfgoed, industrieel erfgoed en immaterieel erfgoed. Per subonderwerp is gevraagd naar activiteiten die ervoor kunnen zorgen dat dit Brabantse erfgoed beter zichtbaar wordt. Hierna is gestemd op effectiviteit van de activiteit. We bespreken deze subonderwerpen achtereenvolgend.

1 Nieuwe erfgoedonderwerpen

Nieuwe erfgoedonderwerpen zouden beter zichtbaar kunnen worden door jongeren en immigranten bij de huidige activiteiten te betrekken. Daarnaast is het ook van belang om het erfgoed van jongeren en immigranten (bijvoorbeeld op taal-, muziek- en culinair gebied) in het beleid op te nemen. De experts zijn van mening dat het van belang is om te focussen op het belang van bepaald erfgoed in het kader van het verloop van de lokale historie.

2 Cultuurlandschap

Hierbij wordt vooral van belang geacht dat het landschap toegankelijk wordt gemaakt zodat toerisme, recreatie en educatie mogelijk is. Als voorbeeld wordt gegeven dat er fietstochten in het kader van een streekverhaal kunnen worden gemaakt. Daarnaast vinden de experts het van groot belang dat cultureel erfgoed behouden blijft in bestemmingsplannen.

3 Informatief erfgoed

Men denkt dat informatief erfgoed beter zichtbaar wordt door in te steken op de digitalisering en het veilig stellen van dit erfgoed door middel van conservering, beheren en inventariseren. Ook vindt men het van belang om te investeren in informatief erfgoed te koppelen aan de beleving.

4 Industrieel erfgoed

De experts zijn het over 2 zaken eens die moeten gebeuren om het industrieel erfgoed beter zichtbaar te laten worden in Brabant. Als eerste is het belangrijk om fabrieken en industriële processen toegankelijk te maken voor toeristen en Brabanders. Daarnaast is het belangrijk om het sociale verleden te verbinden aan deze regio.

5 Immaterieel erfgoed

Goed toegankelijke internetsites zijn voor de experts het meest van belang om het immateriële erfgoed zichtbaar te laten worden in Brabant. Ook televisieprogramma's op Omroep Brabant zouden hieraan goed kunnen bijdragen. Daarnaast vinden zij educatie in immaterieel erfgoed op scholen belangrijk.

In onderstaand schema zien we dat de experts Schatten van Brabant als de meest kansrijke activiteit beschouwen waarmee we het Brabantse cultureel erfgoed in kunnen zetten om Brabant aantrekkelijker te maken.

	Soort activiteit	Omschrijving activiteit	Gemiddelde	STD
1	Vindt plaats	Schatten van Brabant	14,0	12,9
2	Wenselijk	Met kwaliteit inzetten op toeristische campagnes	10,5	13,8
3	Wenselijk	Brabantse landschappen in de profilering beter naar voren brengen	8,0	10,3
4	Vindt plaats	Educatieve programma's, lesbrieven	7,0	10,6
5	Vindt plaats	Verhalen over Brabant	6,5	8,9
6	Wenselijk	Mooie boeken maken	6,0	7,0
7	Wenselijk	Erfgoedprogramma op Omroep Brabant	6,0	8,4
8	Wenselijk	Meer gebiedsgerichte benadering	6,0	10,8

Kijkend naar provinciaal cultuurbeleid

Aan het eind van iedere expertsessie is aan de deelnemers een aantal stellingen voorgelegd. Deze stellingen waren niet zo zeer gericht op het verkrijgen van informatie voor de kengetallen, als wel om te kijken hoe de deelnemers denken over het provinciale cultuurbeleid. Met de stellingen probeerden we meer duidelijkheid te krijgen hoe de deelnemers van de expertsessies aankijken tegen de doelstellingen van het provinciale cultuurbeleid

Allereerst behandelen we de stellingen uit de sessie vergroten publieksbereik, vervolgens de stellingen met betrekking tot het verbeteren van het culturele aanbod en tot slot de stellingen over het verstevigen van de Brabantse identiteit.

Vergroten van het publieksbereik

Nr	Omschrijving	Oneens (1)	Neutraal (2)	Eens (3)	Totaal	Gemid- delde	N
1	Bij het vergroten van het publieks- bereik wordt momenteel te weinig gebruik gemaakt van activiteiten op het terrein van volkscultuur		3	7	27	2,7	10
2	Drukbezochte culturele activiteiten hebben veel maatschappelijke waarde	1	2	7	26	2,6	10
3	Het aantal verschillende typen mensen dat deelneemt aan een culturele activiteit zegt iets over de (culturele) waarde van de activiteit	3		7	24	2,4	10
4	Frans Bauer heeft meer waarde voor de Brabantse cultuur dan het Zuidelijk Toneel	6	2	2	16	1,6	10
5	Om cultuur met plezier te kunnen bezoeken moet je eerst zelf cultuur gemaakt hebben	7	3		13	1,3	10
6	Drukbezochte culturele activiteiten hebben een laag 'cultureel' gehalte	10			10	1	10
7	Klassieke cultuur (opera, toneel, ballet en dergelijke) heeft meer cultureel gewicht dan populaire cultuur (popmuziek, film, en derge- lijke)	10			10	1	10

Het merendeel van de deelnemers aan de sessie 'Vergroten van het publieksbereik' is het eens met de stelling 'Bij het vergroten van het publieksbereik wordt momenteel te weinig gebruik gemaakt van activiteiten op het terrein van volkscultuur'. Men is het hiermee eens omdat hier veel kansen liggen om mensen te interesseren. Niet alleen inwoners maar ook bezoekers zijn op zoek naar een stukje authenticiteit en cultuurbeleving en volkscultuur is daarbij uitstekend geschikt. Daar herkennen mensen zich in, onder andere omdat volkscultuur de cultuur is die het dichtst bij de mensen staat. er is veel belangstelling voor. is onontgonnen terrein.

Toch wordt er ook een negatief geluid gehoord: Voor velen is het onduidelijk wat men onder volkscultuur moet verstaan.

Ook zijn de experts het er in ruime mate mee eens dat drukbezochte culturele activiteiten veel maatschappelijke waarde hebben. Reden hiervoor is dat er veel mensen worden bereikt in het besef dat cultuur een wezensvoorwaarde is voor welzijn. Ze hebben impact. En omgekeerd is het goed dat niet druk bezochte activiteiten te raden gaan wat zij niet hebben.

Het aantal verschillende typen mensen dat deelneemt aan een culturele activiteit zegt iets over de (culturele) waarde van de activiteit. Met deze stelling zijn 7 deelnemers het eens en 3 deelnemers niet. Redenen om het hier mee eens te zijn: activiteiten kunnen zich heel goed op 1 doelgroep richten en daarbij veel publiek bereiken naarmate een meer divers publiek deelneemt aan een activiteit (passief of actief) zegt dat iets over de relatieve waarde van die activiteit. Wat het zegt over de waarde van de activiteit wordt door andere deelnemers betwijfeld. Mensen die het niet met deze stelling eens zijn geven als reden op, dat het aantal verschillende typen mensen wel iets zegt over de maatschappelijke waarde, maar niets over de culturele waarde. Ook activiteiten die een beperkte doelgroep bereiken kunnen van grote culturele waarde zijn. Een kritische deelnemer merkt zeer terecht op: de waarde wordt niet bepaald door de hoeveelheid of diversiteit van het publiek, maar door de waardering van het publiek.

Bij de leukste stelling overtreft het aantal tegenstanders de voorstanders. De stelling 'Frans Bauer heeft meer waarde voor de Brabantse cultuur dan het Zuidelijk Toneel' wordt door 2 experts onderscheven, 2 anderen antwoorden neutraal en 6 experts zijn het niet eens met deze stelling. Men is het hier mee eens omdat deze cultuur van Fransje Bauer heel veel mensen bereikt. Bauer brengt de mensen geluk, maar je moet van Fransje Bauer houden om hem op dezelfde hoogte te plaatsen als het Zuidelijk Toneel. Kortom het Zuidelijk Toneel is zeker een aanvulling op het aanbod in Brabant, de toegankelijkheid is echter niet zo hoog als bij Frans Bauer. En ook al trekt Frans Bauer veel bezoekers dan nog moet je je afvragen of het provinciale beleid zich hier op moet richten. Het is niet enkel het publieksbereik wat hier telt en de waarde voor Brabant bepaalt.

Het merendeel van de deelnemers van de expertsessie publieksbereik is het niet eens met de stelling dat 'om cultuur met plezier te kunnen bezoeken je eerst zelf cultuur gemaakt moet hebben'. De reden hiervoor ligt voor de hand: 'Ik kan zelf ook niet zingen, maar kan er toch van genieten'. Je hoeft geen kunstenaar te zijn om van kunst te houden.

Alle deelnemers zijn het oneens met de stelling dat drukbezochte culturele activiteiten een laag 'cultureel' gehalte zouden hebben. 'Er zijn genoeg musea en monumenten met voldoende cultureel gehalte en grote bezoekersaantallen. Het gaat meer om de verpakking en het toegankelijk maken'. Een uitverkocht Concertgebouw heeft toch geen laag cultureel gehalte? Hoge bezoekersaantallen zeggen iets over de toegankelijkheid/laagdrempeligheid van de activiteit en niets over het cultureel gehalte.

Tot slot merkt een van de deelnemers op dat de scheiding tussen hoge en lage cultuur minder gemaakt moet worden: bijvoorbeeld Festival Mundial is drukbezocht, maar is zeer cultureel en geeft ook een podium aan nieuwe uitingsvormen. Het brengt groepen bij elkaar en maakt cultuur laagdrempeliger.

Tot slot is ook niemand het eens met de stelling dat klassieke cultuur (opera, toneel, ballet en dergelijke) meer cultureel gewicht heeft dan populaire cultuur (popmuziek, film, en dergelijke). Iedereen moet op zijn van eigen manier cultuur kunnen genieten, zolang er maar een gevarieerd aanbod is dat voor iedereen toegankelijk is. Het gaat er om dat zoveel mogelijk mensen van cultuur kunnen genieten en hierbij is het belangrijk dat alle Brabanders in de gelegenheid zijn geweest om op z'n minst kennis te maken met alle uitingen.

Bovendien kan laagdrempelige cultuur juist een opstap voor 'hoge' cultuur zijn. Ook hier komt weer het normatieve cultuurbegrip om de hoek kijken; cultuur is niet iets wat je gaat leren of kopen, cultuur is onlosmakelijk deel van ieders leven

Versterken van het culturele aanbod

Aan het eind van de expertsessie verbeteren van het culturele aanbod hebben de laatste 6 deelnemers nog hun mening over 6 stellingen gegeven. Hieronder volgen de resultaten:

Nr	Omschrijving	Oneens Neutraa			Totaal	Gemid- delde	N
		(1)	l (2)	Eens (3)			
1	Het Brabantse cultuuraanbod kenmerkt zich door haar grote diversiteit (dat wil zeggen meer divers dan gemiddeld in Nederland).	1	1	4	15	2,5	6
2	Het culturele aanbod in Brabant kent een juiste balans tussen traditionele en populaire kunstuitingen.	1	2	3	14	2,33	6
3	Voor de betere culturele voorstellingen moet je als Brabander toch naar de Randstad of Antwerpen.	1	3	2	13	2,17	6
4	Een groot deel van het Brabantse culturele aanbod wordt gecreëerd door amateurkunst.	2	2	2	12	2	6
5	Om van cultuur te kunnen genieten ben je in Brabant beter af dan in andere provincies.	2	2	2	12	2	6
6	We hebben te weinig amateurkunstenaars in Brabant.	5		1	8	1,33	6

De meerderheid is het eens met de stelling dat het Brabantse cultuuraanbod zich kenmerkt door haar grote diversiteit (dat wil zeggen meer divers dan in gemiddeld in Nederland). Mensen die het met de stelling eens zijn zeggen dat er weldegelijk een grote diversiteit is. Veel aanbod, je kunt elke dag naar een activiteit van niveau. Brabant kent veel grote steden, veel dorpen en veel inwoners. Dit leidt tot veel diverser cultureel aanbod dan veel andere buitenrandstedelijke provincies. De mensen die het niet eens zijn met deze stelling zeggen: 'Ik denk niet dat de diversiteit in Brabant groter is dan elders. Er gebeurt hier wel veel op alle belangrijke cultuurdisciplines.' Iemand anders noemt het aanbod elders interessanter en daardoor diverser, elders vind je meer topattracties op alle disciplines.

Met de stelling 'het culturele aanbod in Brabant kent een juiste balans tussen traditionele en populaire kunstuitingen' is de helft van de deelnemers het eens. Onder andere omdat men denkt dat Brabanders erg hechten aan hun identiteit en daarmee samenhangende zaken als fanfare, gilde, koren et cetera. Maar tegelijkertijd willen Brabanders ook niet als onderontwikkelde boeren gezien worden en staan daarom (grotendeels) ook open voor nieuwe kunstuitingen. Mee eens. Veel erfgoed, maar ook veel aanbod en aandacht voor nieuwe cultuuruitingen op het gebied van onder meer beeldende kunst en muziek. Mensen die het niet met deze stelling eens zijn geven hiervoor eigenlijk geen reden op en tekenen aan dat traditioneel tegenover populair geen heldere tegenstelling is, vaak valt het samen. Of ze vinden dat de geschetste tegenstelling afhankelijk is van de discipline.

Gelet op het aantal mensen dat neutraal stemt is de moeilijkste stelling 'Voor de betere culturele voorstellingen moet je als Brabander toch naar de Randstad of Antwerpen'. Toch zijn het met deze stelling iets meer mensen eens dan oneens. De redenen liggen voor de hand: 'We hebben weinig instellingen/manifestatie zoals het Concertgebouworkest, Hollandfestival, IFFR en dergelijke van internationale allure'. 'De betere voorstellingen worden vaak in de Randstad gegeven, grote festivals idem dito'. Voor echte grote culturele wereldsterren moet je in de grote steden zijn. Maar: Vader Abraham, Frans Bauer, Guus Meeuwis komen uit Brabant..).

'Het blijft provinciaal maar dat heeft juist zijn charme. En de Randstad of Antwerpen is ook echt niet ver weg. Het vult elkaar aan en dat is goed. We moeten in de regio ook niet de grote broek willen aantrekken, vanuit een Calimero gevuld (ik is klein en zij zijn groot) of juist om haantje de voorste te willen zijn. Het is meer dan goed zo'.

Mensen die het niet eens zijn met deze stelling voeren aan dat voor heel veel uitingen je goed in Brabant terecht kunt. Enkel bij aantal topproducties moet je uitwijken naar Randstad of Antwerpen omdat daar grotere locaties zijn. Brabant is zeer verstedelijkt gebied en de betere culturele voorstellingen zijn vaak in de stad. In Brabant zijn we met al die steden dus niet slecht af.

Bij de stelling 'Een groot deel van het Brabantse culturele aanbod wordt gecreëerd door amateurkunst' hebben we evenveel voorstanders, tegenstanders als mensen die neutraal stemmen. De voorstemmers zeggen: 'Klopt helemaal... er is meer dan we denken'. Waarschijnlijk is daar het rijke Brabantse verenigingsleven een oorzaak van. De amateursector in Brabant is groot. Er zijn ook heel veel professionals. Door een betere doorstroom kan het totale aanbod van amateurs en professionals nog rijker worden.

Onderschat de verbindende rol van lokale heemkundekringen en andere amateurinstellingen niet. Maar er zijn ook mensen die het niet eens zijn met de stelling omdat onder ander het professionele aanbod een groot deel van het totaal uitmaakt

Ook zijn de meningen verdeeld over de stelling 'Om van cultuur te kunnen genieten ben je in Brabant beter af dan in andere provincies.' De mensen die het eens zijn met de stelling zeggen: 'Het Brabantse culturele leven is zeker rijk te noemen en loopt niet achter bij andere provincies, met alleen op onderdelen een achterstand op de Randstad. Brabant legt het alleen af tegen de Randstad en niet tegen andere provincies, Brabant is een goede tweede (maar moet opstomen naar de eerste plaats in 2018).

Sommige echt grote producties hebben in Brabant geen geschikt podium, of worden hier niet georganiseerd, denk aan musicals, grote concerten et cetera. Die vinden vrijwel allemaal buiten Brabant plaats. De vraag is natuurlijk of dat erg is.... De mensen die het oneens zijn over die stelling zeggen dat Brabant veel heeft, maar dat geldt ook voor andere provincies. We hebben geen Pinkpop, maar wel Mundial. Bij dat soort grote evenementen is het ook helemaal niet relevant in welke regio iets gebeurt, want het heeft een nationale en internationale insteek. Als je daarentegen cultuur wilt opsnuiven die de combi van high en low culture biedt en die uitnodigt om zelf mee te doen, dan biedt de regio een krachtige schaal. Toch een beetje ons kent ons...

Over de laatste stelling kunnen we kort zijn. Het merendeel van de deelnemers is het oneens met de stelling dat we te weinig amateurkunstenaars in Brabant hebben. Er zijn meer amateurkunstenaars dan wij (vaak) in beeld hebben. Aanbod Amateurkunst is juist hoog met veel verenigingen en beoefenaars.

Verstevigen van de Brabantse identiteit

Aan het einde van de sessie Verstevigen van de Brabantse identiteit hebben we aan de deelnemers een 9-tal stellingen voorgelegd. Hier komen de resultaten:

Nr	Omschrijving	Oneens (1)	Neutraal (2)	Eens (3)	Totaal	Gemid- delde	n
1	Mensen horen te weten wat het verhaal is achter hun omgeving		1	9	29	2,9	10
2	We kunnen beter een goede selectie maken van het culturele erfgoed dan alles proberen te behouden	2	1	7	25	2,5	10
3	Erfgoed is niets waard als mensen er niets vanaf weten	4	1	5	21	2,1	10
4	Festival Mundial is net zoveel Brabantse cultuur als de Brabantse Gildes en de koffietafel.	5		5	20	2	10
5	Immaterieel erfgoed is slechts een fractie van het totale erfgoed	5	1	4	19	1,9	10
6	We moeten zoveel mogelijk cultureel erfgoed behouden, ongeacht de kosten daarvoor	7		3	16	1,6	10
7	Guus Meeuwis is voor de identiteit van Brabant van groter belang dan Van Gogh	6	3	1	15	1,5	10
8	De identiteit van Brabant hangt niet af van de inzet van cultureel erfgoed, maar van ontwikkelingen anno nu	10			10	1	10
9	Erfgoed en kunst zijn helemaal niet nodig om een mooie stad neer te zetten	10			10	1	10

Bijna iedereen is het eens met de stelling 'Mensen horen te weten wat het verhaal is achter hun omgeving.' Onder andere omdat het hun levens verrijkt, meer waarde en context, kennis en inzicht. Zonder die kennis ben je ontheemd. Erfgoed zonder verhaal bestaat eigenlijk niet. Het verhaal brengt het tot leven. Het maakt deel uit van hun identiteit en/of van die van mensen om hen heen.

Een ruime meerderheid is het eens met de stelling 'We kunnen beter een goede selectie maken van het culturele erfgoed dan alles proberen te behouden.' Uit de argumenten voor en tegen blijkt dat er eigenlijk wel behoefte is aan een discussie over dit thema. Beter een aantal zaken echt goed dan alles maar half. Je moet niet doorslaan, anders gaat het averechts werken, met het risico dat we fouten maken. Mensen die het niet eens zijn met de stelling opperen dat iedere selectie noodzakelijkerwijs tijdgebonden is. Iedere selectie is achterhaald zodra ze gemaakt is; erfgoed is een dynamisch veld.

Bij de stelling 'Erfgoed is niets waard als mensen er niets vanaf weten' zijn ongeveer evenveel voorstanders als tegenstanders. Voorstanders argumenteren dat het verhaal een wezenlijk onderdeel is van het erfgoed, het maakt het erfgoed levend. Erfgoed leeft door de verhalen. De beschouwer, de gebruiker, de verteller maakt het erfgoed in zijn gedachten en handelen.

De mensen die het oneens zijn met de stelling opperen dat erfgoed altijd een onderdeel van je omgeving blijft, zelfs als je er niets van weet maakt het je omgeving (wellicht) mooier, imposanter, diverser et cetera. Erfgoed blijft altijd van waarde.

De stemmen staken eveneens bij de stelling 'Mundial is net zoveel Brabantse cultuur als de Brabantse Gildes en de koffietafel.' De mensen die het ermee eens zijn vinden het allebei een uiting van brede cultuur. Het zijn elementen die naast elkaar staan. Erfgoed is breed. De mensen die oneens zijn zeggen dat Festivals Mundial net zo goed ergens anders zou kunnen bestaan (en doen dat ook). Daarom is het niet iets exclusief Brabants.

Immaterieel erfgoed is slechts een fractie van het totale erfgoed. Iets meer mensen zijn het oneens met deze stelling omdat het meer is dan een fractie, immaterieel is net zo belangrijk.

Immaterieel erfgoed geeft waarde en betekenis aan materieel erfgoed, het is weliswaar niet zo tastbaar of kwantificeerbaar maar daarmee niet 'slechts een fractie'. Immaterieel erfgoed is de neerslag van onze dagelijkse cultuur, van alle mensen en daarmee de bindende factor in de samenleving, dus heel belangrijk. De mensen die het eens zijn met deze stelling hebben zich niet druk gemaakt om de woorden 'slechts een fractie'. Ook zij vinden dat immaterieel erfgoed het collectieve geheugen van Brabant is. Het is daarmee echter niet onbelangrijk.

De stelling 'We moeten zoveel mogelijk cultureel erfgoed behouden, ongeacht de kosten daarvoor' is eigenlijk de omgekeerde stelling 'We kunnen beter een goede selectie maken van het culturele erfgoed dan alles proberen te behouden.' Hier zijn dan ook evenveel (7) mensen het mee oneens. Je moet altijd kiezen. Er is nooit genoeg geld om alles te behouden. Bovendien komt er nieuw erfgoed bij. Er moet wel een bepaalde behoefte zijn om draagvlak te hebben. Als we kritiekloos alles behouden, komt dat de waardering niet ten goede. Bij het behoud van erfgoed zou internet en de computer een grotere rol kunnen spelen zodat niet alles fysiek bewaard hoeft te worden.

Mensen die het wel eens zijn met deze stelling beargumenteren dat cultureel erfgoed van belang is om de diepte te geven in ons leven, om de gelaagdheid eraan te geven. Cultureel erfgoed is belangrijk en dat rechtvaardigt een andere verdeling van de middelen.

Guus Meeuwis legt het af tegen Van Gogh. De meerderheid van de deelnemers is het oneens met de stelling dat Guus Meeuwis voor de identiteit van Brabant van groter belang is dan Van Gogh. Belangrijkste argument om het er niet mee eens te zijn: Guus wordt vast wel weer vergeten, Vincent niet. Van Gogh heeft een langere houdbaarheidsdatum

Alle deelnemers zijn het oneens met de stelling dat de identiteit van Brabant niet afhangt van de inzet van cultureel erfgoed, maar van ontwikkelingen anno nu. De identiteit van Brabant is nu en het verleden. Wie de geschiedenis vergeet wordt erdoor ingehaald en zonder geschiedenis geen toekomst.

Ten slotte is ook niemand het eens met de stelling dat erfgoed en kunst helemaal niet nodig zijn om een mooie stad neer te zetten. Juist sfeer en karakter berust voor een belangrijk deel op de aanwezigheid van een gebouwde omgeving vol diversiteit. Dat is een gelaagdheid die bijvoorbeeld in Woensel (Eindhoven) niet meer aanwezig is. Kijk naar Den Bosch, en je ziet het. Mooi is natuurlijk een subjectief begrip, maar wat we mooi vinden wordt per definitie door kunst en erfgoed bepaald. Erfgoed bepaalt de identiteit, dat geldt ook voor een stad, Zonder identiteit geen schoonheid. Uiteindelijk draait na het vervullen van materiële behoeften alles om de beleving of zo u wilt het discours ('t is gelul maar 't praot toch).

Bijlage 2: Archiefbestand Uit in Brabant

Brongroep:

Administrators	Oxynade_Speeldoos
Chasse	Oxynade_Speelhuis
De Blauwe Kei	Oxynade_TheatersTilburg
Omroep Brabant	Oxynade_Toonzaal
Oxynade_013	Oxynade_Verkadefabriek
Oxynade_Annatheater	Oxynade_W2
Oxynade_Blauwekei	Theater_Cuijk
Oxynade_Bussel	Theater_Deweijer
Oxynade_CCdeWeijer	Theaterdebussel
Oxynade_Chasse	Uit In Brabant
Oxynade_DeMaagd	Uit in Eindhoven
Oxynade_DeSchalm	Uitpunt alena
Oxynade_Durpsherd	Uitpunt Bergen op Zoom
Oxynade_Effenaar	Uitpunt Boxtel
Oxynade_FideietArti	Uitpunt Breda
Oxynade_GroeneEngel	Uitpunt Den Bosch
Oxynade_Hofnar	Uitpunt Eindhoven
Oxynade_Koningstheater	Uitpunt Etten-Leur
Oxynade_Kring	Uitpunt Helmond
Oxynade_Leest	uitpunt het Land van Cuijk
Oxynade_Lievekamp	Uitpunt Oisterwijk
Oxynade_Markant	Uitpunt Oosterhout
Oxynade_Mezz	Uitpunt Oss
Oxynade_Nobelaer	Uitpunt Roosendaal
Oxynade_Parade	Uitpunt Tilburg
Oxynade_Parktheater	Uitpunt Veghel
Oxynade_Philipshall	Uitpunt Waalwijk
Oxynade_Plazafutura	Verkadefabriek
Oxynade_SchouwburgCuijk	VvhP

Rubriek 1:

- Actief
- Attracties
- Bezienswaardigheden
- Boerderij & landschap
- Evenementen
- Feestdagen
- Films
- Jongeren (12-18)
- Kinderen (0-12)
- Lezingen & literatuur
- Muziek

Ontspanning
Tentoonstellingen
Theater && dans
Website Theater uit Brabant
Winkelen

Rubriek 2:

(Jaar)markt && braderie
algemeen
Artimond
Attractiepark
Auto- && motortocht
B-there
Beeldende kunst
Beurs
Bevrijding
Boeken
Bouwwerk
Cabaret && stand-up
Carnaval
Circus
Country
Cultuurhistorie
Dans && ballet
Dansavond
Dansen
Debat
Design
Dierentuin
Disco
Eten && drinken
Excursie
Festival
Festival Boulevard
Fietsen
Film
Filmfestival
Fotografie
Gezelschapsspel
Harmonie/fanfare/brass
Hemelvaart
Hiphop/rap/R&&B
House && dance
Jazz && blues
Kermis
Kerst
Klassiek
Koninginnedag
Koopzondag
Koor
Lezing

Moederdag
Molen
Monument && architectuur
Museum && expositie
Musical && show
Muziek
Muziektheater
Natuur && milieu
Nederlandstalig && levenslied
Open dag
Open podium
Openluchtfilm
Opera && operette
Optocht
Oud && Nieuw
Overig
Pasen
Pinksteren
Poëzie && literatuur
Pop
Poppentheater
Première
Reggae/ska/punk
Rock
Rommelmarkt
Rondleiding
Rondleiding && openstelling
Singer/songwriter
Sinterklaas
Skaten && skeeleren
Spiritueel
Streekmuziek
sub Theater uit Brabant
Swingavond
Theater && dans
Theaterconcert
Toneel
Tuin && park
Uitmarketing
Valentijn
Varen
Voorlezen
Wandelen
Wereldmuziek && folk
Workshop

Bijlage 3: Literatuur

Broek, A. van den, J. de Haan en F. Huysmans (2005) *Cultuurminnaars en cultuurmijders. Trends in de belangstelling voor kunsten en cultureel erfgoed*, Den Haag: SCP

Broek, A. van den, J. de Haan, en F. Huysmans (2009) *Cultuurbewonderaars en cultuurbeoefenaars. Trends in cultuurparticipatie en mediagebruik*, Den Haag: SCP

Berg, H. van den en E. Edelmann (2008) *Van harmonieorkest tot danceparty: Cultuurparticipatie in Noord-Brabant*, Tilburg: PON

Dijck, C. van, W. Raijmakers en E. van Deijk, (2007) *De provincies, kijk zo zit dat. De culturele infrastructuur op regionale schaal in kaart gebracht*

Edelmann, E. en M. van Bommel (2008) *Sectorverkenningen Amateurkunst in Noord-Brabant*, Tilburg: PON

Edelmann, E. (2007) *Uit in Brabant; ontwikkeling van naamsbekendheid en gebruik van de website tot 2007*, Tilburg: PON

Haan, J. de en W. Knulst (2000) *Het bereik van de kunsten. Een onderzoek naar de veranderingen in de belangstelling voor beeldende en podiumkunsten sinds de jaren zeventig*, Den Haag: SCP

Musip (2006) *Rapportage Museum Inventarisatie Project Noord-Brabant*

Sintenie, J. (2006) *CKV-bonbesteding, schooljaar 2004-2005*.

Timmermans, R. en M. Kalee (2009) *Eindrapport 2005-2008. Uitvoering ondersteuningstraject Cultuureducatie Primair Onderwijs in provincie Noord-Brabant*

kennis in uitvoering

Stationsstraat 15
5038 EB Tilburg
Postbus 90123
5000 LA Tilburg

telefoon +31 (0)13 535 15 35
fax +31 (0)13 535 81 69
info@hetpon.nl
www.hetpon.nl